

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Praxis Beneficiorvm D. Petri Rebvffi Montispessvlani
Ivrivm Doct. Ac Comitiss, Ivrisqve Pontificii Ordinarii
Professoris Paris. & ibidem in supremo Senatu Causarum
Patroni**

Rebuffi, Pierre

Coloniae, 1610

Prooemium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63686](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63686)

CONCORDATORVM

REGNI FRANCIAE, CVM D. PE-
TRI REBVEFFI DE MONTEPESSV-
lano Iurium Doctoris, ac comitis Inter-
pretationibus incipit

P R O O E M I V M.

Ranciscus a Dei bgra
tia c

a *Franciscus.*) Hic rex

fuit huius nominis primus,
bonarumque literarum pa-
rens appellatus, abhorruitque maximè hæ-
refes, atque in hæreticos grauissimè ani-
maduertit, iustitiam denique coluit, ob id
Deus optim. max. statum suum conserua-
uit, ac omnia prosperè eidem successerunt.
felicitas quippe secularium princi-
pum augetur, quando iustitiæ administrã-
dæ dediti sunt, arg. ca. certum. ibi, felicita-
tis augmento. 10. dist. ne longius exempla
petamus. scribit Petr. de Palude in 4. Sent.
in Francia quendam dum in agro suo fo-
deret, inuenisse humanã linguam loquen-
tem. Interrogata cuiusnam esset? respon-
dit fuisse linguam hominis pagani olim
iudicis, qui eo quod nunquam sententiam
protulerat iniquam, Deus reseruauerat
animam suam in illa lingua, quousque ba-
ptismum reciperet, & fuit baptizata. & sta-
tim in puluerem reducta. Refert Florent. in
2. parte summe in tit. cap. xix. §. ij. rub. de in-
iustitia. ac Trajanum Imp. et si infidelis ef-
set, precibus B. Gregorij (quod iustitiam
tempore belli viduæ administrasset) vita
æterna donatum fuisse legimus, si eidem
Flor. in 1. parte chronice tit. vij. c. iij. §. fin. cre-
datur. & Luca de Penna in 2. col. 3. C. de ex-
act. trib. lib. x. Præteribone Zaleucum Lo-
crensem, qui postquam lege lata vtroque
oculo singulos puniri voluisset adulteros
(quæ hodie si vigeret infinitos redderet
monoculos) & eius filius in illam legem
incidisset, ne legis effectus abrogaretur, v-
num oculum sibi, & alterum filio eruere

iussit, ut est apud Valerium li. 6. de iustitia * v-
bi etiam Charunda Tyrius cum legem,
quam tulerat non seruasset, se interemit.

Igitur cum rex noster Franciscus sit Za-
leuci instar iustitiæ deditus, pro ipso debe-
mus fundere preces, quod Deus eum in-
columem præseruet, vt quietam sub eo &
tranquillam vitam agamus in omni pieta-
te & castitate. Hoc expressè tradit D. Pau-
lus faciendum ad Tim. 2. c. in prin. & rex. in c.
de hymnis. in fin. de consec. dist. 1. Et bonum &
vtile esset, quod speciales orationes fierent
pro regibus, & omnibus qui in sublimitate
sunt, vt fuit statutum in synodo Nicena as-
serente Specula. in tract. de modo generali concilij,
rub. 6. quod solet in Francia fieri, & est
vtile etiam orantibus, quia quilibet orans

pro rege Francia lucratur decem dies in-
dulgentiarum, esse gloss. in prag. sanc. in proce-
mio, in verbo, tuetur, & Jo. de Selua in tract. de rege Fran-
beneficio in 2. parte q. 23. quos concessit Inno. cte in d. l. 4.
referente B. Thoma in 4. sent. dist. 10. art. 3. in so-
lutione vlti. arg. & Clemens papa ad centum gentias lu-
cratur. dies orantibus pro pace & salute regis am-
pliavit. si Ioan. Feraldo, in 3. priuil. regis Fran-
cie assentire velimus, affirmanti se huius
concessiois vidisse diploma, quod bullã
vocat. imò etiam anno 1514. Leo X. ponti-
fex id temporis maximus, vnum annum
indulgentiarum prædictis concessit, testis
est nobis Bened. in repet. a Raynurius in verbo
si absq. 2. de pup. subst. nu. 44. de testa. & Helias
archiepisc. Turo. in defensorio concord. in 4.
ratione. Alia eiusdem regis præclara faci-
nora, ne me suis auribus seruire homines
arbitrentur, missa faciam, etiam quia per
historiogr. tacta.

b *Dei.*) Si hic vellè (hoc quidem certe
maximè affectarem) de Deo scribere nun-
DD d

quam materia deficeret, verum enim uero quia theologorum est propriū, illis relinquo. Ego uerò prosequar materiam iuri canonico conformē, & textui conuenientem: orabo tamen illi flexis (ut decet) genibus, ut ad laudem eius omnia mea dirigatur scripta, & ad legentium uilitatem, dicā quandoquidem cum psal. Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuā, ista concordata pro uirili interpretando, sunt enim leges Gallicis hominibus datæ mediate!

Gratia
quot mo-
dis dica-
tur.

C Gratia.) Potest dicere rex istar D. Pauli i. ad Cor. 15. Gratia Dei sum id quod sum. Et sex modis dicitur gratia, quos no. Arch. in c. gratia i. q. 1. gl. & doct. in cle. i. de magi. post theologos. capit potest hic gratia pro dono Dei, ut alibi in nō paucis locis uideri potest, ut firmat Barb. in c. eam te, col. 5. & seq. de referri. Sed apud canonum professores communius gratia dicitur concessio iuris ad beneficia, ut asserunt Card. & Barb. in rubr. de commod. Pan. in c. 1. col. 1. lib. elem. gratia de referri. c. gratia. lib. 1. in 6. Accipitur etiam aliquando pro indulgentia, quæ delinquenti datur, ut plene dico in rub. des graces & pardons. in ord. reg. hic possē plura de gratia dicere, sed pauca gratiora per multis arbitror, adiuncta est autē paruis gratia reb⁹, ut uulgo dici solet.

Francorum a Rex b, Mediola-
ni Dux c Astensis comes, ac Ge-
nuæ dominus d,

Frāci qua-
ne dicitur.

a Francorum.) Franci eo dicuntur quia liberi: noluerunt enim subiici imperatori, ut multis argumentis probat dominus Ingenuus præses Rotho. excellentissimus in trac. suo, an rex Franciæ recognoscat superiorem. Vel à Francione teste Guaguino. & glo. prag. sanct. eo. verb. Varij super hoc varijs utuntur sententijs: sed quia res est antiqua, super ipsa effari certo non possumus. * & pauci reges sunt hominum, sed à rebus vocantur: ut rex Angliæ, Siciiliæ, Castellæ, & Legionis, Portugaliæ, Sardinia, Poloniæ, sed hic est rex Francorum, quia Francos regere non parua cura fuit, ideo ab illis sic denominatur. Notandum est tamen quod illa gens dicitur libera, cui lingua libera est. teste Al-

Libera gēs
quæ dica-
tur.

berro magno lib. 15. de proprietate rerum, quem referri Bald. in cap. 1. col. 2. de his que in maiore cau. sunt. Barb. conf. 60. i. uenerit. nu. 9. in. vol. & certe in hac possessione multis antea annis fuit Gallicus maximè Parisiensis populus, sed hodie lingua eorum heret palato, ideo vitia exerescunt, & dicitur Gallico populo, linguam tuam hæere faciam palato tuo. nisi d. propter de renunc. ne quicquid in buccā uenerit proferas, & ne quidem aperte & simpliciter loquaris, quod satis durum uideretur. Maxime Parisiensibus hominibus quæ dictio à nomine Greco parisi ducta uideretur, nāq. an enim dicitur loquendi libertas atq. increpandi fiducia a sua securitas contraria assentioni quasi, nāq. hie p. 2. id est, omnium colloquium. Inde nāq. hie p. 2. id est libere, ingenue & audaciter loquor: ut solebat olim Parisiensis, & nāq. hie p. 2. persuasio Grecis est, id quod Parisien. innatum esse uideretur, atque proprium, ut qui & appositè & bene loquantur.

b Rex.) Cuius appellatione per antonomasiam uenit rex Franciæ: c. Adrianus, ubi Carolus regem. 63. distincti. Bonif. in proœmio de Ioannes. col. 3. quia omnes alios reges honore, magnificentia, & potentia longo antecedit interuallo, quod mihi perfaciē esset probare, si chronicorum libros afferre cuperem, sed cum hæc sint omnibus magis nota quàm domus propria, soli lucem non addam. Itē est super omnes reges teste Bald. in §. si. col. pen. de prohib. fend. alie. per Fede. merito dicitur excellentissimus Dec. in c. conuit. in princip. de iud. & super omnes reges obtinet coronam libertatis & gloriæ. restant Bald. conf. 218. peita. col. 1. in 3. vol. alibi non minus scite quàm uerè, de illo scribit idem Bal. his uerbis, contra regis Franciæ decorem nemo præsumat honorem. consil. 217. ego puto, in 3. volum. ab eo tamen tempore Deus opti. max regis honorem, ac suum regnum multifariam multisq. uirtutibus ac bonis auxit, adeo ut si eius magnificentiam plenè tractare uellem Iustimiano maiorem codicem implerem, cum tanta sit ut nulla maior, & ytinam Deo grata. & cum permut-

per multa super his extent testimonia, eam nunc omitto.

C Dux. Dicitur dux, qui inuestitus est de ducatu. *in rub. quis dicitur dux in feu. & in c. vno de feudo marchie. §. præterea ducatus de prohib. feudi alie. per Fed. c. fund. vnicia. §. proinde in gl. marchio. de elect. in 6.* Fuit enim Ludouicus rex Franciæ x i i. à Maximiliano Imp. inuestitus de ducatu Mediolanenti pro se & hæredibus suis masculis, & in defectum masculorum domina Claudia eius filia, illiusque futurus sponsus, ac liberi, & descendentes eorum masculi his verbis sano ad hoc & maturo accedente Principum, Comitum, Baronum, & procerum nostrorum consilio, ex nostra certa scientia, & de nostræ Cæsareæ potestatis plenitudine prænominatum Ludouicum Francorum regem Christianissimum pro se, & hæredibus suis masculis ex suo corpore legitimè descendentes, & in defectum masculorum pro illustrissima domina Claudia eius filia, eiusque futuro sponso, ac liberis & descendentes eorum masculis, & ex ipso matrimonio & ex corpore dictæ dominæ Claudie legitimè procreandis, & si contingeret (quod Deus auertat) ipsam dominam Claudiam decedere absque descendentes masculis, & præfatum regem Franciæ aliâ, vel alias susciperet filias, pro illa quæ erit primogenita, vel pro alia quâ ipse rex ad ipsam Ducatum eligeret, ac pro eo cui contingeret eam de sponsari, & eorum liberis masculis descendentes, & eisdem decedentibus sine liberis pro hæredibus, masculis præfati Francorum regis, & maximè pro domino Francisco duce Valefij & comite Engolisimensi quantum ad dictum ducatum & statum Mediolani eius hærede, solenniter & expressè inuestitum duximus, ac tenore præsentium inuestituræ omnibus est notam, cum igitur fuerit inuestitus de hoc ducatu Mediolanensi dux iure vocatur. Dux etiam propriè dicitur à ducendo, qui ducit exercitum. *l. ducet. C. de offic. milit. iudic. Lucas de penna in l. fi. col. 2. C. de re milita. lib. 12. Iacob. in verbo dux, in rub. de feud. sed non hic. Potest etiam large*

quilibet princeps vel prælatus, siue rector, qui alios regit, dux vocari. *3. Reg. 1. cap. & ipse regnabit post me. illique præcipiam vt sit dux super Israhel, & super Iudam.*

d Dominus. Largissimum est vocabulum adaptari valens cuicumque homini cuius dicentiam modicam superioritatem habenti. *Bar. in c. 1. col. vlt. de postu. præla. l. liber homo. 2. in lis debeat si prim. ff. de verb. obli. l. 1. ver. amota. l. in suis, de li. esse. & post. l. duo fratres. in si. ibi dominationem interponeret. de acqui. hered. maximè in Francia: vbi ferè omnes vocamus dominos, vulgò monsieur, & in Italia mon signore, & omnes mulieres dominas, nisi sint nobiles. quia tunc domicellæ vocantur exceptis vxoribus præsentium, & doctorum, ac militum quæ dominæ vocari debent, nisi à maritis suis. Bar. in l. donationes. C. de donat. inter vir. & vxo. Et de isto domino loquitur Damie. n. ca. Surgit verò rex fortis & dominabitur potestate multa, in quo tres adsunt conditiones, de quibus Gen. 27. esto dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ. Primo est in domino constantia, quæ notatur ibi esto, vnde dominus debet stare in bonis moribus, & firmus esse in via domini. *Ecclesiast. 5. cap. Esto firmus in via domini.* Secundo debet clementiæ dulcedinem præ se habere: quod ostenditur ibi, fratrum tuorum, subditos enim tanquam fratres debet reputare: & eos benignè tractare. *Ecclesiast. 32. cap. Rectorem te posuerunt, noli extolli, esto in illis quasi vnus ex ipsis. Deut. 17. in si. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos. Tertiò in eo debet esse iustitiæ rigor. l. i. dum dicitur: incuruentur ante te filij matris tuæ, incuruare enim debet illos per iustitiam, quos per clementiam nequit emendare. *Eccles. 33. ca. Iugum & lorum curuant collum durum. Præpo. in ca. 1. 45. d. ff. [vide do. Cap. ti. in dec. Neapo. q. 27. in 8. dubio. vbi scribit quòd aliquis potest multis modis dominus vocari. Alcia. in lib. 2. paver. c. 15. sic scribit ex Palla. Græco Poeta.***

Munera qui dederit, dominus fraterque vocatur.

Si quis nulla ferat, vix bene frater erit, hæc præcio mera verba graui venalia prostant.

Ipse, sed ut dominus, sic nec ero dominus.]

Omnibus literas has lecturis salutem. *a* Cum non pridem *b* superflite adhuc Ludouico, memoria commendabilis, rege, socero nostro (cuius *c* animæ propicietur altissimus) sacrum *d* Later. Concilium *e* sapius editis, decretis, *f* eundem socerum nostrum ad eiusdem concilij conuentum *g* euocasset, cum eoque regni nostri curias summas. *h*

De salutatione principis.

a *Salutem.*) Urbanus hic rex procedit quam Alex. Macedo, qui postquā profligato Dario magnus est cognominatus, nulli, nisi Antipatro. & Photioni, literis dedisse salutem testantur historiographi, ac Demetrium præter se & Antigonum patrem regem, nec nominasse quenquā, nec salute donasse Nero quoque Cæsar nedum salute, sed ne resalutatione quidam aliquē impartiuit, & reges Numidarum pro maiestate habent nulli mortalium impartiri osculum, nec salutem, teste Alex. lib. 2. *genaliū*, c. 19. liberè (quod ei bene vertat) in hoc potest maxime commendari Christianissimus rex noster Franciscus, qui sicut primus est in nomine, ita & in salutatione, quam omnibus ferme exhibet, ut legatos sæpius seculi ob id (aliis suis virtutibus nunc omisis) in admiratione duxerit, Craisi instar, qui infirmi etiā ordinis singulos propriis nominibus resalutauit. effectus salutationis scripsi. *fr. in for. manda. in gl. salute.*

Dudū, iam dudū, Pridem & iam pridē differunt.

b *Non pridē.*) Id est non longo tempore effluxo, dudū & iam dudum de paruo tempore vnus horæ aut duarum, aliter vsue breuissimi temporis intelliguntur *l. dudum. C. de contrab. empr. c. dudum. de elect. c. conuocandum. de præb. nuper pridem, & iam pridem de longiore tempore x. aut xx. dierum, mensis, vel mensium, & nonnunquā annorū pro conditione materiae. teste Lauren. Valli. 2. h. 74. de verbo iam pridē loquitur text. in l. 1. C. de ed. l. actio. de pridem l. 1. C. si aduerserit. *fr. in for. manda. in gl. salute. de renū.**

de nuper, in l. nuper. ff. de leg. 3. c. nuper. de biga. Nos verò dicimus arbitrio iudicis relinquendum, quod tempus hæc vocabula denotent periuræ prædictæ. *fr. in l. l. c. a. ff. si cert. per.*

c *Anima.*) Hic Ioannes Dayma tradit materiam eleemosynæ orationum & oblationum pro defunctis, quæ theologis relinquo, ut forte mea contentus sim, ne mihi possit dici quod prouerbio inoleuit, Ne sutor vltra crepidam.

d *Lateranen.*) de hoc dicitur infra. *Concilium prox. in rub.*

e *Concilium.*) Quod supra Papam in tribus casibus asserunt, videlicet in causa hæresis, schismatis, & quando vniuersalis ecclesia patitur scandalum *gl. si. in c. si Papa 40. d. ff. & sic fuit declaratum in concil. Basili. rub. de colla. in princip. videlicet in his quæ ad fidem pertinent, ad schismatis extirpationem & reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris, ac in pertinentibus ad ea rub. de auctoritate sacro. concil. c. sacrosanctæ. *fr. ibi est gl. plena in verbo obedire, in prag. & Bara. in cle. de Roman. de elect. in vtr. que partem plenè disputat. Vide Panorm. in ca. significasti. num. 4. de elect. & in c. cum venissent. col. 3. de iudic. & in c. proposuit. col. 3. de consef. præbend. Decium, consi. 151. las. consi. 95. volu. 4. & consil. 98. Ibidem Troilum Maluitum in tractat. de oblatio. in 2. dubio. numer. 15. Brunel. in reperi. ca. licet. fol. 22. cum seq. de elect. & multa tradit hic Ioa. Dayma. de hoc dicitur Ecclesiast. 33. verum sine iudicio nihil facias graue, sacra enim res est concilium, dico effectus concilij in athen. habita. C. ne filius pro parte. in scholastico. priuileg.**

f *Decretis.*) Quot modis accipiatur, in quibus casibus interponatur, & quomodo annulletur, dicam in *ut. de concl. Lateran. concilij infra*, ubi oportunius cadet.

g *Euocasset.*) Id est, conuocasset, de euocatione aliqua scripti & de supplicatione (quam propositionem erroris practici dicunt) in interpretat. l. quod in sit. in 2. nota. ff. de re iudic. sed abunde in tract. de euoca. & supplicat. in ordi. reg. in 1. tomo. com. nenta.

h *Summas.*) Id est, supereminentes. l. Summa cum

cum v. fructus ff. quemad. v. usufr. amita vel dicitur, summa quasi maxima, excellens, & suprema, quod nulla sit curia maior, na Deus dicitur summus, quia eo nihil est maius. Virgil. summe Deum pro deorum dicit. & Cic. lib. 2. Tusc. qu. est summum, quo nihil sit superius. multa tradit Bercho. in verbo summus, in suo dictio. vnde Papa dicitur summus pontifex, quia in eo est omnis summitas, & celsitudo, cum non puri hominis, sed veri Dei vices gerat in terris. ca. quanto. de tran. la. episc. Card. in de. si summus. col. 1. de sen. exc.

Privilegia
suprema
curiarum
curiarum

Privilegia curiarum supremarum hanc sunt. Primum, quia non ambigitur senatum ius facere posse. l. non ambigitur. ff. de legib. quod intellige legem in eorum iurisdictione siue resortu, generalem vero solus princeps. gloss. ibi. Et io. Fab. in §. sed Et quod principi placuit. inst. de iure natura. Et l. si. C. de legib. & vidi aliquando ordinationes fieri per senatu, & ita debet intelligi opinio domini Boerii in trac. de preminentia. Jac. et magni consilii. fol. 40. art. 2. & Purpur. in l. 1. n. 52. ff. de off. eius cui mand. est iuri. l. firmantes illam l. non ambigitur. esse correctam, quod veru intelligo, quo ad faciendā legē generale, sed non speciale, quā potest princeps tollere, quando videt ex causa tollendam, secundum eos.

Suprema
curia in
integrum
restituitur.

Secundo summa curia in integrum restituere potest, alii magistratus non l. vna. in si. ff. de off. prefeci. prer. in fin. Et l. prefeci. de iur. i. §. de qua. de postul. [quod est verum contra sententiam inferiorum, sed inferior magistratus non restituit contra senatus autoritate: ut ibi. Idem in deceptione minoru de iure: ut d. §. de qua, licet in Francia non fiat restitutio sine literis: ut dico in trac. de rest. in ord. reg. n. 2. tom. 5. in proem. or. in tom. nisi in Parlamento, quod etiam sine literis restituit, ut ibid. scripsi.]

Ab arresto
restituatur
maior.

Tertio a sententia suprema curia non restituitur minor, ut firmat Bened. in rep. cap. Raynuitus. in verbo si absq. 2. de substitutio. si deie. n. 50. de testa. quia non praesumitur laedere quemquam: sed restitui minorem. In hoc casu dixi in repe. l. quod ius su. nota. 2. n. 41. ff. de re iud. & hoc in forenli iudicio serua-

tur. vt sepius in palatio audiui.

Quarto non appellatur ab arresto illorum, credit enim princeps eos, qui ob singularem industria explorata fide coru & graui. rate ad huius officii magnitudine adhibentur, no aliter iudicatos esse pro sapientia ac luce dignitatis suae, quam ipse foret iudicaturus. l. vna. ff. de off. prefeci. prer. ita tenet expressē Guido Papae in dec. delphi. q. 50. quia haec curia.

Quinto a sententia parlamentoru sup. Ab arrestis plicari tantum potest. auri. qua supplicatio. non appell. c. de precib. imp. offer. quae est valde exosa larur, sed parlamentis, tamen non obstante supplicatione arrestum potest mitti executioni, si pars in cuius vtilitatem est datu praestiterit cautionem de restituendo vel reducendo rem in pristinum (si opus fuerit) scatum, ita seruat stilus curiae parliamenti, et sic Guido Pap. vbi supra dicta. q. 50. sed hic non datur cautio, licet eius allegetur nullitas, vt vidi seruari in hoc senatu per not. in c. sciscitara. de in meo. rest. sed post appellacionem sententia iudicum non datur executioni, in aliquib. casib. quos cumulaui in trac. de sententis executio in ord. reg.

Sexto, rex non debet indicere bellum sine consilio senatus, qui senatus est consilium regis, in quo sunt multi sapientissimi viri, verbis vtor Bal. in c. quanto. col. 2. de iur. iur. & erat olim Romanis prohibitum, vt nunquam citra senatus, aut populi iussam, societates & foedera inirent. teste Alex. lib. 5. genaliu. c. 3. [Sed solebant reges olim Electus in omnia senatus consilio, & bene, agere, maxime in eligendo cancellariu curiae iussragia cellarius, exigebantur, vt legi de magistro Petro d' Orgemont praeside qui in curia a sexv. rina. Electus in senatu ca. ximē in eligēdo cācellariū curiae iussragia cellarius, exigebantur, vt legi de magistro Petro d' Orgemont praeside qui in curia a sexv. rina. ginti fuit electus, tā consiliaris quā principibus, qui licet postea se excusauerit, suam allegas ignorantia, & alia, tamē rex probatum eum habuit, hoc in libro consilio inueititur factum, anno 1373. sed quotusquisq; est nūc, qui se excuset? pauci, quos equus, &c. & anno 1400. die 12. Septemb. rex decem doctorum nomina misit ad curiam, Honore af- vt ex his doctiores & vtiliores eligerent, sciendi sed pecunia hodie eligit viros.] Imo Tibe- sunt, sena- rius Caesar tanto honore afficiebat sena- tores.

Honore af-
ciendi
sane fena-
tores.

tores, vt illis quoq; assurgeret, & de via de-
cederet, & eos suos dominos vocare, seq;
senatorem dicere nō vereretur, vt est apud
Sueton. in vita Tiberii: de venera eius ad sena.

Et legimus Caium Butrium vltimo
supplicio affectū à Romanis, quod tribu-
no plebis de via nō decessisset in foro am-
bulanti, vt refertur Plutarch. in Grach. refert
Budaeus. in l. ff. ad leg. Iul. maiest. & lege 12. tab.
Ita cautum est, quocunq; senatus decre-
uerit, agūto sicut imperator vocat se com-
militonem. l. i. ff. de rest. mil. maius quippe se-
natoris quam militis nomen esse nemo est
qui dubitet, quia milites defensores sapien-
tiam esse decet, non dominos. l. ab hostib. 2. C.
de posth. reuersis, sed senatores maximi do-
mini sunt: & Iustinianus eos vocat colen-
dissimos patres in aulib. const. qua de dign. in
fi. colli. 6. & Pompo. Latus rub. de senat. tract.
de magist. Rom. eos dicit esse patronos, &
defensores multitudinis & Reipu. patres.
multæ profecto prouincie & principatus
in irritum cederent, nisi senatus consilio
tuerentur. [& quādo consilio nō istorum,
sed aliorum qui ditari, & non philosophari
cupiunt res summè reguntur, dubitandū
est ne non multum durent, vel cancerum
more progrediantur] [Et legitur in lib.
cons. regem petiisse consilium à curia par-
lamenti supra materia belli, & diebus plu-
ribus curia fuit occupata cum aliis viris
trium statutum, & hoc anno 1368. 10. De-
cemb. sed hodie contemnuntur, & omnia
pessum eunt.]

Causa pa-
riam Fran-
cie in cu-
ria supre-
ma rra-
standa.

Septimo, suprema tantum curia cogno-
scit de paribus Franciæ, & de eorum cau-
sis etiam in prima instantia, vt in rubr. de
causis par. iam Franciæ in stylo parlamenti in 1.
parte declaratur, & in ordin. regis, rubr. quel-
les causes peuent estre introduites en premiere
instante à la cour de Parlement.

Octauo, cognoscit de abusu iudicū ec-
clesiasticorum. Et alius iudex non potest
cognoscere, vt in concord. in rubr. de proelctio
concor. & hoc quatenus à iure cōceditur,
vel ex priuilegio, vt plenus dixi in ord. reg.

Non aliàs vt est iux. in est quis à proprio. &
c. si quis episcopus. 21. q. 5. alioqui & is abusus
multos deducet ad inferos, potest etiam à

iudicibus laicis ad senatum appellari tan-
quam ab abusu, vt vidi anno 1534. die 13.
Aprilis post Pascha appellari à commissi-
one iudicis, & inhibitione parti facta, ne
caperet fructus postquam obtinuerit sen-
tentiam super possessorio. Et de abusu et-
iam vidi, curiam generalium quatenus ma-
teriam eorū concernit cognoscere incide-
ter. Etiam cameram criminalem, quā tour-
nellam vulgus vacat, quia pendente ap-
pellatione in criminali ad ipsam iudex ec-
clesiasticus processerat, & fuit dictum ab-
usuē iudicatum anno 1541. die 2. Iulii.

Nono, potest curia suprema mulctam,
quando non est taxata, vltra tres libras au-
ri indicere, licet, alia curia non possint,
eos. C. de modo mulctæ. & potest dicta curia
vsque ad quinquaginta libras auri cum
peccatum erit grauissimum, mulctare. l. il-
lustres, illo tit. Imo etiam si videret expedi-
re, maiorem imponere posset cum loco
principis sit. l. i. §. de qua autem ff. de postul. Ne
nimia indulgentia amplissimum ordinem
inquinet. l. i. ff. de collat. §. de reg. Scripsi in l. ali-
ud est fraus. §. i. ff. de verb. signif.

Decimo, ex causa curia suprema mul-
ctas pecuniarias, quas Galli emendas vo-
cant, etiam per regias ordinationes taxa-
tas, diminuere, seu in totum (si viderit ex-
pedire) remittere potest. l. illicitas. §. fin. ff. de
offi. pro. §. facit. l. quid ergo. §. pan. & grauior. Et ibi
Bar. ff. de his qui not. infra. §. l. 2. si senior. Col-
illo tit. ac gl. in omnes prima. C. de amonit. §. re-
butis. lib. 10. Guid. Pap. decis. 206. in hac Auspre.
dec. 274.

Vndecimo, nullus extra principem &
senatum potest prohibere aquam ex pu-
blico duci. l. quo minus. ff. de sum. lib. & in
plen. Bar. §. l. 1. §.

Et senatus voluntates captatorias re-
probauit. l. captatorias ff. de hered. inst. Et re-
stitutione indulgit. in l. §. de qua. ff. de postul.

Duodecimo, omnes dilaciones potest
ex causa abbreviare, etiam si per ordina-
tiones terminus esset prefixus instar prin-
cipis. l. 2. ff. de ind. lmo. in c. ex ord. num. 8. de his qui
quæ si. à ma. parte. ca.

Decimotertio, curia suprema regis li-
teras verificare seu approbare nō debet, si post
causam

causam videat iustam in contrarium rem trahentem. c. si quando de rescrip. Et in ordi. regis. Phil. pulchri. art. n. ubi dixi. in 2. tom. comment. in const. reg. Jnde. ex noua causa vel antiqua, quam ignorabat dominus tempore mandati, potest impedire locum tenentem regis, vel alium, ne suo utatur officio, quando est verisimile quod dominus, si esset praesens, esset id facturus, per text. in l. si hominem. Et ibi multa addidi. ff. mand. alibi dicam superius.

Decimoquarto, quia cognoscit de comitatibus, baroniis, & de vniuersitatibus etiam in r. instantia. Mart. de afflictis. in const. Neap. rub. 39 fo. 104. & in stylo parlamenti in 3. parte, rub. de qui causi. curia parlamenti cognoscere confuevit.

Ex hinc & equo iudicio se- natus.

Decimoquinto, quamuis alii iudices aditringantur iudicare secundum alleg. & probata. l. illicitas. §. veritas. ff. de off. presi. ca. 1. de off. ord. n. tamen cura parlam. ex bono & equo iudicare solet, & secundum conscientiam: & debet veritatem attendere, non subtilitatem, seu formalitatem, vt practici dicunt, aliter peccat. teste Bar. in l. vna. in fi. C. ut que desunt aduoca. Guido Pape in dec. Delph. q. 29 in superiori. Vide Fel. in c. pastoralis. §. quia vero. de offic. deleg. l. 1. in §. simonius. in st. de actio. c. dilecti. ubi Panor. 110. de iudic.

Decimosexto, conspirans contra curiam supremam vel contra aliquem senatorem crimine laesae maiestatis tenetur, l. quisquis. ibi. senatorum etiam, nam ipsi pars corporis nostri sunt. C. ad leg. Iul. maie. alibi dixi quomodo intelligatur. Facit l. i. ibi. Quo quis magistratus po. Ro. quive imperium potestatemve habeat occidatur ff. ad l. Iul. maie. Qui dolo malo inuit consilium vt magistratus regis habens imperium vel potestatem occidatur, laesae maiest. tenetur. ex secundo capite.

Littere re- que non comprehenduntur par- lamentaria.

Decimosextimo, quando rex vult delegare causam curiae inferiori, ad quam cognitio iure ordinario non pertinebat, debet eam expressim committere, nec sufficeret in literis dicere mandamus, sed debet dicere committimus. per glo. Et not. in l. sepe. ff. de offic. presi. sed in literis curiae parlamenti directis, vt in stylo parlam. in tertia par-

te rub. de quibus causi. curia parlam. cognoscit. in fine. * Et litterae directae vniuersis & singulis iustitiariis, vt verbis eorum vtar, non comprehendunt curiam parlamenti, nisi quaedam clausula specialis adesset, vt dicit lo. Gal. in quesi. per arresta. q. 16. vidi pronunciar. Et cap. quia ea quae notabilia sunt vt parlamentum, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta. l. item apud. §. aut pro- ror ff. de iur.

Orationes habende pro senatu.

Decimo octauo, in omni precatione pro senatu est habenda oratio, & precatio, & hic mos à Romanis longo tempore mansit, teste Alex. lib. 5. gen. al. c. 25. & bonum esset quod in hoc regno obseruaretur, & quod speciales preces pro senatu funderentur, [patitur. n. multa sepius p. iustitia tueda.]

Cautio nõ datur post recedentiam.

Decimonono, quando recedenti beneficij (quã doctores vltimontani tenuit vocant) adiudicatur alicui per supremam curiam nõ tenetur ad cautionem, sicut quando datur per alios inferiores magistratus, quia non est verisimile quod secus super pleno possessorio iudicetur, nisi ex noua causa, arg. l. vntica. ff. de off. prefest. praer. sic vidi seruari in hoc senatu, vnde si tutor ex inquisitione datus fuerit à maioribus magistratibus, vt pote à curia suprema, nõ debet satisfacere, secus si à minoribus. Barro. in l. si nemo. 2. §. i. ff. de test. iure. Et l. tutores. de confir. tur. Ang. in §. sed ex his inst. de Attilia. tur. per gl. in §. fin. in authen. vt hi qui oblig. coll. 6. facioni nota per Barro. in l. ab executore. in prin. ff. de appell. & hoc est propter excellentiam curiae supremae. Porcus in §. i. inst. de satisf. tur. Item magistratus à principe dati satisfacere non tenentur: quia fides eorum approbata videtur. l. priuatae, ubi Pirrhus. de munlegu. lib. n. * Quod limitauit in tract. de liter. ciuilib. in gloss. 3. in suspecto, & in eo, qui non esse soluendo dicitur, vt saltem iuratoriam cautionem praestare debeat, & depositarium iustitiae, vel emptorem constituere, alia scripsi in tract. de sent. excom. art. Annulare appellatio-

Vigesimo ad supremam tantum curiam spectat annullare appellationem, id est pro riam su- infecta habere, & vt verbis senatus vtar, preman- mittere aut neq. & nõ ad inferiores iudices, spectat. sic

sic fuit pronũciatum contra prepositum Pictauensem, anno 1537. die 5. Julii. per hũc senatum, & in magna camera. arg. l. eos. C. de appel. vbi habetur iudices pronũciare debere bene vel male iudicatum, non habere appellationem pro infecta, quia ista pertinent ad principem, vel ad eius curiam supremam. *gl. sing. in cle. vna. de immunita. eccl. vbi aliqua addidit. facit l. verum. vbi Dec. ff. de reg. iur. Barb. in rep. ca. testimonium in 2. par. nu. 9. de test. Aufr. in stilo. p. vlt. arreſto. 120.* Ista etiam priuilegia conuenire sacro magno conf. ac domini generalib. iustitiæ non erit absolum tenere, *in alibi de ipso plena manu scrib.* Alia ne modum *gl. exceda. dicitur ord. reg. vbi breuiter & comode licebit (si deo placuerit) vi dere.* [Fuit etiã permissum cõsiliariis attestatum (*des enquestes*) anno 1422. die 22. Ian. & hodie quælibet camera parliamenti hoc vitur iure. *vide in artic. 12. & seq. rub. de app. in ord. reg. vbi omnib. prohibetur, nisi curis supremis, & hoc ex causa, vt ibi dixi in 3. rom. comment. ad const. reg.*

Arrestum.

Curia suprema non reprimit causam in arreſto.

Vigefimo primò, quãdo iudex recedit à iure, vt pote quia non condemnat victum victori in expensis, vt iuris est *l. properandũ. §. fin autem al. rura. C. de iud.* Si petitæ fuerint *gl. in c. si de reſc. in 6.* tunc tenetur causã in sententia exprimere. *§. oportet. in aut. de iud. col. 6. Bar. & Bal. in l. Lucius. ff. de his qui no. inf. Fel. plenè in c. sic ut. col. 8. de re iud.* Curia tamen suprema non exprimit causam, sed tantũ dicere solet & ex causa, *& pour cause,* quia ex plurib. vehementibus rationibus moueri solet, quas non posset breui exprimere præles.

Conuertit appellacionem in oppositionem.

Vigefimo secundo, potest senatus appellationem in oppositionem conuertere sine literis regis: vt pote si fiat executio contra me: ego me opponere debeo: si appellem ad Seneschalũ: non poterit idem Seneschallus illam appellationẽ in oppositionem conuertere. Ideo cũ non valeat appellatio, dicit malè appellatũ, nisi literæ regis super hoc impetratæ fuerint, quibus mandetur iudici vt hoc faciat. Sed senatus sic vt statuit Carol. 7. *& est in ord. reg. titu. quell. statuis. &c. ar. 4.* Jecondemnerat tamẽ appellatẽ in expensis: Ita vidi sepius in

hoc senatu iudicari. Iura adducere, nisi putarẽ tanti autoritatẽ senatus sufficere & rei demonstratæ frustra adicitur demonstratio. *l. i. ff. de det. præleg.* quia non potest iudex inferior cognoscere de appellatione, nisi an sit bona necne. *l. eos. C. de ap.* ob id hoc non cognoscit, in senatu secus. [Et anno 1509. die 2. Aug. in causa Nicolai du Val appellantis à bailliuo Turonen. contra Catharinam viduam Ioannis Pertuis fuit præceptũ factum d. bailliuo & omnib. iudicib. ne sine literis regis appellationes in oppositiones conuertant.]

Arrestum

Vigefimo tertio, licet non sit exemplis iudicandum *l. nemo. C. de sententia.* tamen si à principe vel in parlamento fuerit iudicatum in vno casu, curiæ inferiores id sequi debent. *Ang. in litem venimus. §. ceterum. ff. de petit. her. * l. milites agrum. in si. ibi quod exemplum. & in ceteris sequi nos debere. Menander rescripsit. ff. de re milit. l. i. §. eodem reſto. de senatus. Silla. l. nam imperator. de legib. l. apud lul. in si. ad Treb. l. i. C. que sit longa conſuetudo. non putabim. ff. de cond. & demonſtr. i. scripsi in præm. ord. reg.* credidit enim princeps eos qui ob singularem industriam explorata eorum fide & grauitate ad huius officii magnitudinem adhibentur, non aliter iudicatos esse pro sapientia ac luce dignitatis suæ, quam ipse foret iudicaturus. *l. rona. ff. de off. præſect. præ. Tamen arreſtum debet esse simile, & super vno indiuiduo prolatum, quod fieri vix potest: Ideo multa aliegantur arreſta, quæ non sunt ad illud indiuiduum decidendum lata.*

Quando excepit & arreſta curiæ inferioris.

Vigefimo quarto, sola curia suprema euocat causam pendentem in alta curia inferiori, vt appellationem in ea pendẽtem iudicet, & quatenus illam concernit: *Se. ian. cus in curia inferiori quæ nullo modo euocat: quamuis Imber. in institutio form. in pag. 68.* dicat requiri diploma regis & literas patentes. Centies tamen in forensi iudicio solo verbo præſidis euocare audiui, vt scripsi in interpret. quod inſit, not. 2. ff. de re iud. & in tract. de euoca. in ord. reg. in u. rom. commemo. in const. reg.

Et putarem curiam supream non posse euocare causam, quæ non tingeret appellationem

Curia inferioris in prima e. associat.

tionem ad eam emissam: aliàs secus. Nempe cui mandata est iurisdictio, omnia sententur mandata sine quibus. l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. Ob id censetur ob excellentiam curiæ ei concessum vt euocare possit causam tangentem appellationem in curia pendente, vt ab eis decidatur, etiam ratione incidentiæ multa permittuntur, quæ aliàs non permitterentur. l. quories. C. de iudic. l. solemus. §. latrunculator. ff. eod. tit. pergerem hoc pluribus probare, nisi hoc esset practicanibus notorium.

Transigere partes non possunt sine curiæ voluntate.

Vigesimoquinto, quamvis partibus lite coram inferioribus iudicibus pendente liceat transigere & componere. l. 1. §. inde quaeritur. ff. de noui oper. nunc. l. si. vbi Flor. sumi. eroy. l. j. §. per totum. de transact. ff. §. C. Tamè quando causa pendet coram senatu non possunt partes componere, vel transigere, non adiecta hac clausula in transactione, videlicet cum beneplacito curiæ: & ita feruatur in forensi iudicio: aliàs ad multam condemnari transigentes possunt, nuncupatim scribit Masuer. in rub. de iud. §. Item sepe partes. Et sic fuit pars componens condemnata ad emendam, vt refert Auster. in stilo parlamen. arreso 53. Item not. §. arreso 57. & 90. [Quia ista clausula cum beneplacito curiæ, non aliter nec aliàs, est conditionalis. l. 2. col. pen. C. de iure emph. ob id nihil valebit, si non placeat curiæ, & idem si dicatur de beneplacito Papæ partes conueniant non aliter, &c. & non iudicatur simonia, alioqui conuentio partium simoniam induceret, se. cum pridem ibi non rament nobis mediantibus conueniunt. de pact. c. que factum de rerum permitt. §. in c. ex parte j. de offi. de leg. j.]

Arrestum.

Vigesimo sexto ex defectu & contumacia partis curia potest confiscare corpus & bona absentis, & absentem conuictum reputare. Veram alij iudices exilio tradere delinquentem possunt, & bona confiscare, sed non corpus, hoc audiui in praxi feruari, imò quando lex dicit aliqui à solo principe concedendum, & à nullo alio, adhuc non excluditur senatus. rixt. iuncta. gloss. in l. j. §. pennitur ff. de aqua quori. §. a. §. iua. vbi alia similia citantur iura. non cum

Bona & corpus curiæ suprema confiscare possunt.

ro cumulationes, sed veras decisiones adducere.

Vigesimo septimo, quando appellatur ad curiam aliquam inferiorem etià si malè iudicatum illa pronuntiet, non poterit de consuetudine retinere causam contra. vt debitus honor. de appell. Sed eam debet remittere ad illud auditorium, à quo emanauit: vt alius tamen cognoscat quàm is qui malè iudicauit, & sic non seruatur. d. c. vt debitus. in curiis secularibus regni per §. primum. de friuol. appell. infra, vbi scripsi arrestum sic fuisse latum. Sed curia suprema causam retinere ex causa potest, siue primus iudex malè iudicauerit siue non: vt sæpius vidi obseruari, quia sicut princeps hoc potest. l. iudicium soluitur ff. de iudic. c. vlt. nostrum. de appell. Ita dici debet de curia suprema, per ea que supra scripsi.

Curia supremam causam retinere potest.

Vigesimo octauo curia suprema sola potest clausulam illam in sententia apponere sine nota infamiæ licet crimen de se infamet, quod secus est in aliis curiis, vt plene scripsi in l. aliud est frans. §. j. ff. de verb. signifi. facit l. ex militari. de test. milit.

Clausula sine nota infamiæ à curia apponi solet. Et si quis sententia acquiescat eius cognoscit.

Vigesimo nono, quod licet pars appellans acquiescat sententiæ quò ad principale, potest tamen per viam supplicationis curia decidere de his quæ in supplicatione petuntur causam ipsam tangentibus. ita vidi iudicari an. 1541. die Augusti, quod non facerent iudices inferiores per not. in c. vt debitus honor. de app. Boer. in decisio. Burdeg. q. 257. sed quid.

Trigesimo, literæ senatus arresta & precepta sine literis aliis (quas de pareatis vocant,) exequuntur: vt fuit dictum anno. 1381. secus in literis aliorum iudicum. §. eos. in authent. de collat. §. dico. in tractat. de literis requisito in ord. reg. in 2. tomo. [commenta. in const. reg.]

Magistratus inferioris presentare debent literas superiorum officiorum curiæ, & in ea iuramentum prestare.

Trigesimo primo, literæ officiorum & magistratuum maiorum debent presentari curiæ supremæ: & ibi magistratus prestare iuramentum debet, quod rectè, iuste ac legitime suum exercebunt officium, & à quo fideles erunt regi, & iura illius conseruabunt & tuebuntur pro virili ita describit Franc. marc. in dec. Delph. q. 129. in 1. parte. ff. de iur. iur.

Magistratus inferioris presentare debent literas superiorum officiorum curiæ, & in ea iuramentum prestare.

* Trigesimo secundò, iudices declarare leges possunt, non verò extendere. *l. si verò. §. de viro ff. sol. mar. & ibi no.* tamen curia suprema extendere potest legem, vel ordinationem. & illa extensio necessaria erit, sicut *lex. tex. l. 2. in fi. ibi, quod exemplum, & in cæteris sequi nos debere.* Menander rescripsit. *ff. de re milia. & dixi supra in praxi. benef. in illa quos effectus rescripta habeat.* [In 2. tomo commen. a. in consil. reg. in u. quest. proccin tract. de rescrip.]

Renunciare arresto quis possit.

Trigesimo tertio, post arrestum is in cuius utilitatem latum est, non potest renunciare arresto in præiudicium partis aduersæ, nisi in arresto fuerit dictum si bonum videatur parti. *Si boni luy sensible recouera le dict' pré vendu: ne illusorum sit arrestum. l. si preter ff. de iudic. Et aliis multis rationibus adductis per Boer. in decis. Burdegalen. q. 48. queritur an proximior, ubi dicit sic esse iudicatum Burdegale, vt auctoritas curiæ sarrata cetera seruetur. Secus in sententia, nam si fuerit lata in utilitatem meam illi renunciare possum. l. iudex. ff. de iur. l. in seruatur. §. 1. de ho. lib. quia quilibet renuntiat priuilegio in fauorem suum introducto, c. si diligenti de foro compet. l. pen. C. de pact. Quod intelligerem verum, quando arrestum esset latum pro utilitate vtriusque, tunc procederet Boer. decis. probatur in c. Raynurus. & c. Raynaldus de testa. Vide Boer. in decis. Burdeg. q. 298. sed alia.*

[Trigesimo quarto publicani, vel alij nõ debent litere, seu arrestare bona quæ deferuntur causa victus ad consiliarios, & ad curiam supremam, vt fuit in curia Parisiens. decretum, anno 1374.]

Creditor arresto de eo quod in eo renūciatur.

[Trigesimo quinto, quamvis non credatur instrumeto facienti mentione de alio, nisi si quis in aliquo. C. de eden hoc tamen nõ procedit in arresto propter eius auctoritatem, in quo si dicatur visis literis tonsuræ, est verisimile quod eas viderunt, vt plenè scripsi inferius in u. de subla. de literis. & hoc sæpius vidi in foren. iudicio allegari.]

[Trigesimo sexto ad parlamentum tantum spectat hæc phrasi vti, curia dicit, quia per antonomasiam venit hæc summa. §. in autem de iure nar. in misti. dixi in articulo. 6.]

de reproba. testium. in 3. tom. commentar. ad consil. regul. & ita censuit Senatus Parisiens. anno 1556. die 4. Augusti. contra iudices practidiales Turon.]

Vltimò, quamvis ad solum principem pertineat restituere minorem, & concedere ei literas restitutionis de consuetudine, in hoc regno tamen curia suprema admisit illiam, quæ renuntiauerat successioni ad petendum diuisionem sine literis restitutionis. Et sic restituit sine literis. [per tex. in l. vna. in fi. de offi. prefec. pre. ibi ne a sententiis eorum minores ætate ab aliis magistratibus nisi ab ipsis prefecis restitui possunt.] Sic fuit iudicatum, anno 1539. circa mensis Maij quadam filia de Molinis.]

Hodie si cancellaria recusat literas in causa appellacionis, solet in multis causis curia habere appellacionem pro releuata: & si tunc appellans causam obtineat iustam vincet, & bonum esset reipub. vtilis, quod causæ breues, & vniuersitarum etiam magnæ, & monasteriorum, piæ, vidualium, pupillorum, & personarum miserabilium releuarentur per supplicationem curiæ correctam, ac sigillum, non tanti esset momenti, sed vtilitas publicas maior.]

Qualis debet esse ista curia suprema? *la. Quod sic cob de bello visu in pract. sua rub. quozupl. p. n. c. ces sine cause nu. 170. sic dicit. debet esse ar. na q. si de bor fructifera & robusta, que non debet ad flatum cuiuslibet venti agitari: Quia non ad flatum venti oriæntalis ratione affectio nis & parentelæ. Nec ad flatum venti occi dentalis ratione præmiorum, & pecuniar. Nec ad flatum venti meridionalis ratione timoris & potentia, nec ad flatum venti septentrionalis ratione rancoris & inimi citia. Fortis ergo, & firma debet esse, & æqua, vt libra, nec declinans, nec claudicans, ad dextram nec ad sinistram, sed æqua lance debet esse media inter partes. l. nullus. C. de iudi. c. 1. de re iudic. in 6. Et debet habere truncum fortitudinis, corticem veritatis, medullam æquitatis ante oculos. l. quod si ephesi. ff. de eo quod certi loco. l. rem non nouam. C. de iudic. & aures præbere omnibus. Sep. 6. capi. præbete aures vos, qui continetis*

multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data est potestas vobis a domino & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri regni illius non recte iudicatis, nec custodistis legem iustitiae, neque secundum voluntatem Dei ambulastis, &c. Sexdecim requisita in regni consiliariis scribit Matth. de afflictis in consili. Neapoli. in rub. 45. fol. no. de seruam. indemnit. circa fi. quae summopere optarem scripta ob oculos principam & cancellarium ac aliorum quibus sunt necessaria. Vide doct. in l. consiliarios. ff. de offic. assessor. Et leges 12. tab. his verbis de senatu scriptas, omnes magistratus auspiciū iudiciumque habeto, ex quo iis senatus esto, eius decreta rata sunt. at si potestas par maiorve prohibet, S. C. praescripta seruanto. is ordo vitio vacato, ceteris specimen esto.

(Quas parlamētarias vocamus) ecclesiā in super vniuersam Galliam cunctasque regni nostri gentes Delphinatisque nostri potentatus admonendosque censuisse, vt si quid autoritates praefae afferre, si qua iura citare, a si rationes.

a iura a citare. Nota quod pro corroboratione causae & decisione citanda sunt iura, quia erubescimus cum sine lege loquimur. l. dissentientis. C. de repud. l. illam de colla. §. consideremus in aub. de cruce. §. semis. colla. 3. quod facit contra iudices proteruos & ignaros nolentes audire aduocatos allegantes iura, quippe deficiente lege sufficit allegare rationem naturalem. instar iurisconsulti. in l. cum ratio. ff. de bo. dam. & Papa. in exarato nulla de preb. gl. in ca. consuetudo Ratio alle. l. dist. §. ex eo. de ele. in 6. & bona ratio debet dari potest ita mouere iudicem ad iudicandum, sicut & inamo. ipsa lex. las. in d. illam. coll. 3. quod est intellegere debet ligendum, quando est praeter legem: nam sicut text. si sit contra legem, tunc lex erit seruanda & alleganda licet dura, videatur. text. in l. prope. ff. qui & quib. Guido singul. 63. nota quod sufficit & his deficientibus sufficit adducere autoritatem maiorum, glossae

vel doct. rex. in l. si idem cum eodem. ff. de iurisd. omn. iud. l. cum filio. in prin. de vulg. etiam dictum alterius quam glossae, vel doctoris. l. septimo mens. a. ff. de statu. homi. gl. in l. mulier bona. de iure doctum, nec turba allegationum est facienda, sed iuriskons. instar sufficit (nisi materia difficillima sit) vnu argumenti causa referre. l. si quis obrepserit. ff. ad leg. Corn. de fal. l. iia vulneratus. §. pen. ibi vnum interim proposuisse contentus ero. ad leg. Aquil. ff. quod summopere obseruandum in iis interpretationibus duxi, in quibus quod sentiebam non exactis rationibus vel argutiis, sed veluti citra artem sinceriter & simpliciter expressi: licet aliquando in meis interpret. plura iura citauerim ad vnum propositum respondentia, vt si vnus text. plane non faceret quod alter saltem adrogatum responderet, & vbi vnus doctor no dixit expressim, alter expressius loquatur: & quia sunt qui non habent plures libros, ideo plures interdū allegauit, vt si vno careant, alterum saltem habebunt. Si tamē hinc inde est conflictus rationum, & iurium, tunc iudicandum est secundum eum, qui plures habet rationes, & iura cōuenientia. gl. & doct. in ca. suggestum. de iure patr. l. i. C. de iur. & fact. ign. quia multiplex funiculus difficiliter rumpitur. ca. de treuga. ob id quādoque plura allegamus iura & rationes. Quomodo sunt alleganda iura? Resp. siue verbo, siue in scriptis citentur, debet allegari caput legis, seu capituli, & Paragraphi, si quis sit in illa decretali, vel lege, & titulus, vt in authen. sed cum restator. C. ad leg. Falc. Ioan. Cald. & alij. in c. vestra. de cobra. cler. & mulier. & ita plane allegare quis debet, vt certum reddat eum, cum quo loquitur, vel cui scribit. Prepos. in §. hinc etiam. ca. sed illud. 45. dist. quod ita temperandum est, nisi fuerit Papa, vel legislator, quibus sufficit dicere iure cauetur. l. alienatio. ff. de contrah. emp. vel lege cautum est. l. cum novissimi. C. de praeser. 30. ann. & in euāgelio dicitur, Nos legem habemus. c. scriptum est in l. 6. q. 3. cle. 1. de foro compe. Idem in doctore speciem ad legem seu decretale ponēte, vt simpliciter omnis allegationibus, ne longa ambage cere de-auditores confundat, casum tex. cōuenient-beat.

Doctor quo modo docere debeat.

tem fingere post præfationes, debeat postea rationem dubitationis & decisionis exprimere, quibus prolatis si lex sit difficilis, per partes iterum casum seu speciem deprimat, deinde notanda eliciat, & postea gl. elucidet. & sic solitus sum facere. Hoc debet etiam advocatus servare, ut nudis verbis factum referre debeat, quod iudex facile possit capere, & demum super eo iudicare, & in inventario processus maxime cavere debet ne iuris allegationes scribat, ut est statutum in tit. de inventa. art. 1. ubi dicitur in 3. tomo commenta in constit. reg. Idem in iudice proferente sententiã firmavit Præpo. in d. c. sed illud. nec coram Papa allegari debet lex vel decretalis, quia eas præsumitur habere in pectoris scrinio. c. 1. de constit. in 6. nec scholasticus alleget coram suo doctore. Gomef. in c. 2. no. 1. de refer. in 6. nisi opponeret, vel esset lex singularis, vel canon, & deuias à regulis omnibus, & paucis notus, quia casus singulares multi ignorant. gl. & ibi Salice. in l. quod te. ff. si certum peca. Itē in parlamētis iura vulgaria de decori sunt allegandi. gl. & ibi doct. in cl. sepe, in verbo, ampure. de verbo, signific. etiam sufficit legem vel decretalem famosam allegare sine titulo. l. 4. §. si fundum. ff. de vsuca. in gl. videbitur. §. 1. insti. de obliga. que ex quasi delicto nascuntur. vide gl. & ibi Præpos. in c. si in adiutorium. dist. in scholis tamen plana & facilis fiat allegatio, ut quisq; scholasticus eam postea videre & discere possit.

In parlamenti iuravulgarianon allegantur.

Consentaneas a palam edisserere posse considerent, quomitus sanctio pragmatica eiusdem concilij autoritate ac sententiã antiquaretur b abrogaretur c.

Fatuus est qui allegaturaproposito non respondentiã.

a Consentaneas.) Et sic non sufficit adducere iura, cōsuetudines vel rationes, nisi respondeant ad rogarum, & sint consentaneæ, id est, rei de qua agitur conuenientes, alioqui fatuus est qui iura vel rationes ad propositum non adducit. c. mo. §. si verb. de cler. e. gro. in 6. & ibi Domini. & hoc etiam exprimitur tenet. Corn. cons. 73. visis. col. 3. & vlti. in i. vol. las. in l. furiosum, col. 3. & que res facere possunt, quia loquendo inordinata

tē censetur habere memoriã inordinatam. c. filij de heredi. in 6. ex sermonibus. ergo mentis compotes vel stultos cognoscemus. l. his qui. §. ff. de iuro. & curator. datus ab his. fatuus est enim, qui fatua loquitur. cap. legimus. 93. distin. & qui deridenda. l. ob qua. rita. ff. de edil. edict. in lingua enim sapientia dignoscitur, Eccles. 4. c. & eo dictus est Virg. poeta, quod vsus est propriis vocabulis, & congruentibus materiæ, teste Barba. in repe. c. Raynaldus. col. 84. de test. non tamē est inconueniens si advocatus vel alius aliquando misceat rationes parum ad rem facientes. ut nota. in c. non debet. de consanguin. d. Gomefius in d. §. e. que. in gl. altius. num. 17. in fine. de actio. quia aliquando iudices ignari plus mouebuntur rationibus & iuribus parum facientibus, quam aliis fortioribus cū illorum non sint capaces. Amo. Burr. in c. per tuas. qui filij sunt legitimi. col. vlti. Cepola cautela. 67. sunt multi. quod non debet fieri in parlamentis, quia est verisimile quod intelligat fortiora iura, nisi ad conformationem aliorum adducerentur.

b Antiquaretur.) id est, aboleretur, & res ad statum pristinum reduceretur.

c Abrogaretur.) id est, in totum & penitus tolleretur, derogatur enim legi cum pars tantum detrahitur. Abrogatur cum profus tollitur. l. derogatur. ff. de verbo. signifi. ubi scripsi quos modis derogatur legi. intellige tamen in aliquibus pragmaticam non esse correctam, ut in fine huius proœmij dicitur, & sic postquam pragmatica est abrogata non debet allegari, quia allegans iura correpta punitur pena falsi. l. si ff. ad leg. Cornel. de fals. & l. i. §. hunc igitur. c. de iustitia. Cod. confirma. quod ita temperator nisi quis rationem constitutionis correctæ allegare velit. gl. singu. in c. nouit, in verbo, quicunque de iudic. gl. & Barr. in l. ff. de legit. ante. vel nisi ad iuris noui elucidationem recit. in §. a. ibi ut nihil antiquitatis ignoretur. & ibi las. & Bauer. insti. de testu. Etiam non procedit in habente potestati legis condendæ, qui potest allegare leges correctas, etiam quas non habemus. l. admonendi. & ibi gl. ff. de iureiu. ca. Raynaldus, de test. possunt etia allegari interpretationes & gl. in pragma. nam licet ex.

Iura correpta non debent allegari.

fit cap.

fit correctus, non tamen glof. Et in quibus casibus possunt allegari iura correctæ, tradit Bauer in d. §. 1. & Corfe. in verbo, abrogare. in reperi. & in his reb. nouis constituendis euident vtilitas esse debet vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum visum est. l. 2. ff. de const. princ. & euident necessitas. c. non debet. Et ibi Ant. de But. in 3. no. de consang. quæ an in his concordatis interuenerint, pulchrè declarat Helias quondam archiepiscopus. Turon. in defensorio concordæ. & ego ipse infra apertè indicabo.

Induceretur *a* irritaque etiam nulla pronunciaretur, & schismatica infra diem dictis decretis præfixam efficerent. Quo neglecto talis denique sacro approbante concilio decerneretur, dum autem statimque nobis diademato *b* fastigio diuina benignitate auctis, regnumque auspicato *c* ineuntibus, cum rursus huiuscemodi edicta alia *d* atque alia ab eadem autoritate in antia nobis innotuissent, nostris que curiis ecclesiæ Gallicanæ, ac subditis populis edicto nouissimo ac causæ peremptorio *e* spes omnis esset *f* purgandæ moræ præcisâ, vt si ulterius cunctari *g* in animum induxissimus, futurum omnino videremur in hæc discrimina incidere, quæ ante dictæ pragmaticæ sanctionis decretum hoc in regno nostro, patriaque Delphinali locum sibi vendicabant: ideo nos animo reputantes quanta olim ante illius pragmaticæ sanctionis promulgationem indignitas rerum ac deformitas *h* in regno nostro patriâ-

que Delphinali grassaretur, cum videlicet res nummaria *i*

a Induceretur.) Id est cancellare. Cancellare tur. l. inductum. C. de solu. & est inducere per medias literas trahere, cancellare ad modum crucis, circumducere circum circa penam ducere. gl. in l. si quis libertatem in verbo, inducatur ff. de per. her. & propriè inducitur quando chartis atramento inducto, vel lineis, velut quodam tectorio ea quæ scripta sunt, delemus, ab inducendo atramento.

b Diademato.) Hic Ioan. Dayma. plura parum vtilia congestit, alia multo plura ex historiographis adderem, quæ cum pauci sunt emolumenti, missa facio. pulchra tradit Hier. Bal. in tract. de corona imp. in c. quæ fuerint olim regum insignia. vide ibi, si non graueris, me sanè tanta circa vtiliora cupiditas inuasit, vt elaborandum esse in eis omnibus neruis existimem futilibus ommissis, non prætereundum, tamen censeo quod Valerius lib. 7. de sapienter dictis de quodam rege his verbis scribit, Rex etiam ille subtilis iudicii quem ferunt traditum sibi diadema, priusquam capiti imponeret, retentum diu considerasse, ac dixisse, o nobilem magis quam felicem pannum, quem si quis penitus cognoscat, quam multis sollicitudinibus, & periculis miseris sit refertus, ne humi quidem iacentè tollere vellet, si bene regere cupiat.

Regum diadema multis re- ferrum periculis ac sollicitudinibus.

c Auspicato.) id est, feliciter. Terentiaud auspicato huc me appuli. nam feliciter adeptus est rex Franciscus regnum, tã in coronatione facta in ecclesia S. Dionysii, quam in felici ingressu ad hanc ciuitatum in matrem Parisien. vt patet per Gagui. nō tamen vult dicere hic text. quod rex in ingressu ceperit auspicium, vel augurium, sicut olim veteres soliti erant. Ipsi enim nihil rei magnæ ordiebantur inauspicato, sed hodie hæc sunt aliena à Christianis hominibus. cap. fors. & per totum. 26. quæst. 2. & quæst. 3. & seq. & per Hostien. in summa, de for. leg.

d Alia atque alia.) Et sic tria edicta, id est, citationes interuenerunt ante em-

ptorium, ut iuris est. *l. ad peremptorium. cum*
quatuor l. seq. ff. de iud.

Perempto-
rium cur-
dicatur. &
in quibus
requira-
tur.

c. Peremptorio.) Eo dicitur perem-
 ptorium, quod perimat disceptationem,
 hoc est ultra non patitur aduersariū ter-
 guerari. *l. & tertium. ff. de iud.* De hoc edi-
 cto peremptorio seu citatione perempto-
 ria, quod idē est, scribit Lanf. *Oria. in repe. c.*
quoniam contra. in verb. citationes. col. 3. in ma-
gno vol. de proba. & Soc. in suo tract. de citat. art.
27. nempe firmat Bal. in c. consulti. col. 1. de
offic. deleg. tria esse, in quibus præcipuè re-
 quiratur peremptorium. primum in mis-
 sione in possessionem, ex qua creatur ius
 pignoris. secundum in præhensione, seu
 captura personæ. *l. consentaneum. c. quomodo*
& quando iud. tertium in sententia diffini-
 tiua, vel habente vim definitiuæ. Alios ca-
 sus dico in ordina.

Mora pur-
gari po-
test.

f. Purgande. Quæ potest purgari vs-
 que ad litem contestatam, post non. *l. si in-*
sulam. ff. de verb. obl. & in l. & si post tres si quis
cautio. nisi in casibus traditis ibid. per doct.
 quos non prosequor ne gl. faciam longio-
 rem. *§. Callimachus. ut vulgo dici solet. Boer.*
§. in si. de consue. feud. in consue. Bivricoen.

Cunctatio
dispendio-
sa.

g. Cunctari. Id est, immorari, vel dif-
 ferre, dispendiosa est enim cunctatio, &
 mora. dicit Ovidius, nocuit differre para-
 tis. Qui non est hodie cras aptus minus e-
 rit, incunctanter dicitur sine mora. *ca. refe-*
rente. in si. de præ. c. 2. de schisma. c. noli. & ibi Ar-
chid. 9. dist. & gl. & in c. quippe. 3. q. 6. de mora, li-
cet videre per gl. in l. mora. ff. de vsur. per doct. in
l. si ex legari causa. de verb. oblig. & in l. quod si
ser. per.

h. Deformitas. Quanta mala & quot
 essent ante prag. hic numerat Ioa. Dayma,
 ego ea missa facio, tanquam modici emol-
 umenti sint, licet sexcenta possim allega-
 re incommoda.

i. Res nummaria. Ista est bona ratio
 pro regnicolis, ut res nummarie Gallie nõ
 exhauriantur, & pondero hoc infra sepius.
& in tract. nom. q. 10. in doct. in verb. saltus extra
regnum. & in aliis non paucis locis. Intellectus
 ergo ad hæc concordata, per quem num-

Intellectus
quis in

mi exhauriantur, reici debet per hunc
 text. quem poteris adducere etiam, ut re-
 quisitio per inhabilem facta tollat. Pape
 præuentionem hac ratione, ut dixi in gloss.
disposuerit in addito. §. si quis verb. de coll. infra.
 nam interest regis subiectos habere locu-
 pletes. *in auth. ut iud. sine. quoquoq. supra. §. 1.*
coll. 2. abundantia enim regni (dicit ibi text.)
 dependet à subiectis locupletibus, ideo
 interest reip. ne quis re sua male utatur. *§.*
si. in ff. de his qui sunt sui vel alien. tur. interest
 ecclesiam habere aurum, ut in necessitati-
 bus erogare & subuenire possit, ac se ab i-
 nimicis tueri. *c. aurum. 12. q. 2. quia nummus*
 vincit, nummus regnat, nummus impe-
 rat, non tamen ab omni malo defendit, te-
 ste Ludouico V. in al. in suo opere regali. *in re. per-*
secutione eccle. fol. 197. vers. o quam grauis. & c.
 alibi dicitur quod nummus est fidelis illor
 future necessitatis. *Bal. in l. 2. c. de cons. pecu.*
Per. Gerar. sing. 73. pauperes, ubi allegat philoso-
phum, 5. Et hic notent ergo iudices, ut in
 dubiis intellectum ad hæc concordata, per
 quem res nummaria Gallie non exhauri-
 riatur, in iudiciis accipiant, postquam est
 hic sic statutum, de qua questione nummaria
 loquitur text. in *l. si. ff. ne de statu defunct. vide*
alia in glo. seq.

(Quibus veluti neruis respub.
 subnixa a est) ea maxime ac præ-
 cipuè ratione exhauritur cum
 præsulibus & antistitibus. sacerdo-
 tium conferendorum libertas, fa-
 cultas q; adimeretur: b cum pe-
 regrini, c & incolæ sacerdotiis
 Gallicis sæpenuero donarentur
 cum diplomatibus. d

a *Subnixa est.* id est, suffulta. Virg. *De pict.*
 Parua philotectæ subnixa petilia muro.
facti. l. 2. c. de pen. Et sic nota quod resp. est
 suffulta pecunia, sicut corpus neruis: nam
 duplex est sanguis, ut dicunt auari, venarū
 & hortalium. *§. 10. And. in addi. Spec. in titu. de*
seru. §. species. vers. est autem differentia. & pec-
 unia dicitur vita hominis, per text. *in l. quoniam*
gl. in l. aduocari. c. de aduoc. diuer. iudi. quoniam
Barb.

Barb. dicit sing. in repe. rub. de testa. col. 63. & in
 consi. 3. pre. clare col. 4. num. 10. in 2. vol. Bald. in l.
 si de ius. C. de oper. lib. & pecuniam vocat se-
 cundum sanguinem hominis, Rochus
 Curt. in repe. c. fin. col. 22. ver. 2. inferitur in fin. de
 consuet. unde qui bona nostra tollit, vel pec-
 uniam, inimicus nobis est. text. in cap. item
 cum quis. & ibi Bald. col. u. de restitu. spol. &
 magna sunt opera eius, qui habet num-
 mos, facit enim quod vult, & habet rem
 quam vult, etiam si veller pulchram mu-
 lierem, sunt verba Bal. in l. recepticia. col. 2. C.
 consuet. per. Proinde dicit Card. in clem. vna, de
 bapt. in 6. q. magnos diuites posse dici prin-
 cipes, quia pecunia est omnium rerum re-
 gina. & sine pecunia contemnitur nobilitas
 & doctrina, que videtur apud homines
 maior propter diuitias, pecunia deseruit
 cui libet humanæ necessitati. Bal. in cap. cum
 causa. in fine de re iud. & est honori possidenti.
 Amb. de offi. lib. 2. c. 21. ut refert Iacob. Bonaud. in
 add. ad lo. de terra rubra. in 2. ar. tertii tract. con-
 tra rebelles regum, vers. rebelliones. fol. 82. &
 nummis omnia obediunt. Eccl. c. 10. ac 10a.
 Neuisa in sylua nuptia. a npl. a. & expugna-
 tur omne castrum, in quod potest pecunia
 ingredi. quam obrem potest dici magna o-
 pera eius, & c. amissio eius altera mors est.
 Hostien. in summa de procur. §. in qua re. versic.
 & quod dicit. & qui aufert temporalia, aufert
 vitam. arg. cap. si quis obiecerit. n. 3. multa
 priuilegia scribit Maphe. Vegius in sua
 disputat. inter solemaurum, & terram, ubi
 abunde videre licebit. Postremo dicitur
 Eccl. c. 40. in fin. Melius est mori, quam indigere,
 nam vita indigentis semper est in cogitatione
 victas. Ant. de Perrucia in 3. effectu
 iuramenti. vide tamen quod amor pecunie
 modo est quasi cunctorum criminum
 materia. c. his igitur. 23. dist. 1. & multa per Lu-
 cam de penna. in l. domini. C. de agr. & cens. lib.
 u. hodie licet plurimi sint barbari, & anti-
 quis philosophis quo ad hoc similes, ta-
 men ex illis vel aliis paucissimi sunt qui
 contemnant pecuniam, & sic qui philoso-
 phentur, sed & reprobari. ff. de exc. tut. nam
 hodie id genus homines ludibrio habe-
 rentur, ideo pecuniam expetendam esse,
 non propter suam vim, & naturam, sed

propter fructum atque vtilitatem testatur
 Cic. in lib. 2. de inuen. [Et dicebat Archita-
 philof. his verbis, Pecuniarum cura vlti-
 mum honoris teneat locum, quippe cum
 tria sint omnia, in quibus homines studiū
 ponunt, vltimum ac tertium est si recte ha-
 beatur pecunie studium, medium corpo-
 ris, animi primum.]

b Adimeretur. Altera ratio concor-
 datorum, ne facultas conferendi beneficia
 adimatur Antifibus, & aliis collatoribus,
 nisi per mandata & nominationes, ac im-
 petrationes iure præuentionis factas. in
 his enim casibus etiam per hæc sacra con-
 cordata adimitur potestas collatoribus, vt
 infra patet, non per reservationes & expe-
 ctatiuas, vt olim possunt etiamnum ordi-
 narii collatores mandataris & nominatis
 ac graduatis prouidere, & sic non aufere-
 tur in his collatio si illis velint conferre iu-
 xta sua rescripta, & in his statuta.

c Cumperegrini. Nota quod exte-
 rus non potest beneficia in regno habere
 priuilegio repugante, & consuetudine
 regni, de qua in ordinario. regis habetur,
 & in stylo parla. rub. de præb. 7. parte ordin. 3.
 & in tract. de pacif. poss. num. 217. scripsi in praxi
 beneficiati.

d Diplomatus. Io. Dayma dicit nō Diplomatus
 esse vt edum diplomate in impetrationib. quid sit.
 vt hic est tex. qui o maino ab hoc alienus,
 & quotidie in impetrationibus, vt solemus
 diplomate, dum nō excedat modum
 verisimilem. de quo in regula. cance. 28. & in gl.
 iure præuentionis in §. declarationes. de mand.
 apos. infra. Item idē Dayma dicit expectati-
 uas dici diplomata, quia in cis impetradis
 diplomate solemus vt, id est, cursu diurno,
 & omni tempestate contempta iter
 continuando. l. continuus. §. cum ita ff. de ver.
 obl. unde habuerit hanc interpretationem
 nescio, nā habemus cū y diploma, & non
 cū u; & dicitur epistola seu scriptura missa
 ad alium, à verbo Græco dyploo, quod est
 duplico, inde diploma duplicatio dicitur,
 & expectatiua seu aliæ literæ apostolicæ,
 ideo dicuntur diplomata, quod duplicentur.
 restet Catalia. Costa. in 2. parte memoria. in verbo.
 diploma.

dyploina. Alii putant dyploina esse singularium virorum & vicorum privilegia. in tabellis scripta. & in quibus principis nomen adscribitur, vulgus bullas, semidocti supplicationes, docti supplices libellos vocant, quæ & breues dicuntur. [de quib. multa scripti de supplicatione Papæ, & bulla, in *praxi benef.* vbi de singulis papæ literis, quæ vsum concernunt iorentem, tractant] & aliâ contra quemdam ducem militum se falso asserentem, & dyploinae falso vtentem. i. literis falsis. dicit iurifcon. in l. eos. in ff. de fal. vbi grauissime illum puniendum docet.

apostolicis, quas expectatiuas a nuncupabant generatim sigillatimque superflitum hominum, spirantiumque sacerdotia electiua, *b* mixta *c* collatiua *d* in diem mortis eorum conferrentur, qui eis fungebantur id quod cum bonis moribus non conuenit, tum verò alieni fati *e* votum habet adiunctum.

a Expectatiuas. Quæ tam generales quàm speciales in Francia reprobantur infra in rub. de referuat. in prin. & ibi dixi [in *praxi beneficii. in rescripto referuationis.*]

b Electiua. Quæ dicantur beneficia electiua declaro infra in §. monasterii in verbo. electiuis de regia ad prelat. nomina faciend.

c Mixta. Illa dicuntur beneficia mixta, quando eligendo conferunt, vt si canonicus eligat ad præbendam vacantem, & nõ requiratur alia confirmatio, tunc participat, & de electione & de collatione, ideo mixtum est, quia ex duobus sapit extremis. Imperium. & ibi doct. ff. de iurisd. om. iud. in l. 2. de ver. obl. sed hic dicitur beneficia electiua, & collatiua, ac mixta, ergo mixta dicuntur, quæ ex collatione ac electione participant. Nec assentio quòd beneficium mixtum dicatur, in quo proceditur per presentationem & institutionem, quia illud non accipit de electione & collatione, ergo mixtum propriè dici non potest con-

Mixta beneficia que dicuntur.

tra Io. Dayma hic, & præsentatio non potest dici collatio, nec propriè electio. cum in illis. §. cum autem. de præben. in 6. Paror. in c. autoritate. de infir.

d Collatiua. Sunt quæ per collationem tribuuntur. Rub. vt ecclesiast. beneficia sine diminutione conferen. de quibus infra in rub. de colla. scripsi.

e Fati. Id est mortis, & sic reprobatur collatio & impetratio beneficii viuentis, tum quia bonis moribus non conuenit vt hic. tum etiam quia inducit votum captandæ mortis, c. 2. de concess. præben. & c. si quis papa. 79. dist. etiam si ille cui est collatum beneficium vellet expectare mortem illius, & esset bonus vir qui verifimiliter non desideraret mortem proximi, quia cessante causa impulsua adhuc non cessabit dispositio. gl. in l. 2. in ff. de dona. doct. in ca. cum cessante. de appel. etiam si vellet conferre collegio, vel capitulo in titulum, secus si in proprietate, i. per vnionem. Anc. in c. consultationib. de donatio. c. pen. 3. no. de eccl. edif. nec tractatus collationis, vel electionis deliberatiuus fieri debet, antequam beneficium vacet. c. bone. in 2. de ele. Ber. in tract. de epis. in l. 2. q. 1. part. 1. aliàs collator & electores veniunt extraordinariè puniendi. Imol. in d. c. bone. per rext. in d. c. 2. Item beneficia antequam vacent acceptari non possunt. c. nec aptande. de concess. præben. in 6. Rota dec. 431. si imperans, in nouis. Papaverò non prohibetur conferre beneficia, etiam antequam vacent, quia in beneficiis habet plenissimam potestatem, cap. 2. de præben. in 6. quòd non toleraretur in regno, nisi interueniret consensus eius, cuius est beneficium, quia tunc videtur renunciare. capit. beneficium de regul. in 6. doct. in capitul. ex ore. per illum rext. de his que sunt. à maior. parre. cap. 3. capit. sicut & seq. 7. quest. 1. nam hic prohibetur. Sed conferri non prohibetur, quando est fama de morte beneficiati. gloss. in capit. non oportet. de consuet. dist. 5. facit autem. hodie. Cod. de repud. [§. rext. ad hoc valde accommodus in l. si ita parer. ff. de ritu nupt.] tamen reuertente beneficiato collatio erit nulla. Cardin. consil. 44. pro domino. Valeret etiam

Regula de
verisimili
natura ha-
bitu locum
ordinari-
um.

Arrestum.

Arrestum.
la officium

etiam collatio si collator nesciret benefi-
cium vacare, quod tamen verè vacabat,
potest conferre si vacat. *gl. in cap. de ele. in*
6. Rota deci. 172. in antiq. Et ideo dicunt qui-
dam regulam de verisimili noticia non ha-
bere locum in ordinario, sed contrarium
fuit in hoc supremo senatu iudicatum an-
no 1537. die 29. Augusti. in magna came-
ra (vt vocant) in quaesturam, & in mente
curiæ retentum in causa vnius præbendæ
sanctæ Radegûdis Pictauien. ciuitatis, pro
magistro Germano Cornuto contra Tri-
stand. Fretard etiam eodem tenore in par-
lamento Tholof. in quadam præbendâ ec-
clesiæ Auxitanen. in vigilia nostræ domi-
næ. August. anno prædicto idem fuit deci-
sum: & hæc duo parlamenta diuinitus, vt
planè creditur in eandem id temporis de-
scenderunt sententiam, vt fraudes maxi-
mè repellant, & illa regula est inducta ad
tollendas fraudes & ambitiones, quæ for-
tè maiores sunt corâ ordinario, aliàs sem-
per & impune quis beneficium viuientis
currere posset, etiam sine vlla resignatio-
ne, & ab ordinario petere, contra d. c. pri-
mum. Nec refragatur quod possit conferri
si vacat, quia si sic conferatur, non potest
impetrans vel conferens argui conscius
conspirationis, vel machinationis in mor-
tem alterius, quia conditionaliter loquens
nihil ponit nisi quis sub conditione. *ff. si quis o-*
miss. caus. testis. & quia non conferitur tan-
quam vacans per obitum magis quam re-
signationem, vel aliàs, sed quando confer-
tur impetranti per obitum antequam sit
verisimile posse venire ad conuentum,
tunc censetur conscius conspiracytionis, seu
mortis illius, cum aliter nõ potuisset habe-
re noticiam mortis illius, ideo tunc habe-
bit locum regula illa tollens votum capti-
dæ mortis, testis est nobis de Ripa *in c. 2. in*
fi. de res. sed in hoc etiam fieri potest fraus
scribendo in literis collationum si vacat.
quæ fraus maximè solet in materia bene-
ficiali adhiberi, & corrupti testes & falsum
comitti, vt est omnibus obuium. *Et Bal. scri-*
bit in c. quia verisimile. col. 1. de præ. imp. hoc
expressim tradit Io. de Selua. post. glos. pragm.
sanct. in tract. de benef. in 3. parte. qu. 46. fuit

tamen hoc anno 1542. die 22. Decemb. pro-
nunciatum non habere locum in oinciis
regiis regulam illam. Item quando is qui
possidet beneficium, requiritur sibi con-
ferri illud quod possidet, vt alium haberet
titulum, non reprobaretur tunc collatio
illius beneficii viuientis. *c. post electionem. de*
conces. præb. doct. in c. inter. de fide instr. Idem in
canonica dicitur in *S. fin. de rescrip. infra. Et i-*
bi dixi. sed tunc non confertur canonica-
tus viuientis, quia extinguitur cum perso-
na. *dilecto. de præb.* Poterit etiam ante vaca-
tionem beneficium vniri sine præiudicio
possidentis. *c. consultationibus de dona. cle. fi.*
de reb. eccl. non alien. c. si tibi absenti. de præb. in
6. & an possit constitui procurator ad præ-
sentandum, antequam beneficium vacet,
& quando, tradit Pan. in ca. si de conces. præb.
Imol. & Perus. in d. c. ad hæc. i. de appel. Abun-
dè scripsi in praxi beneficii in forma vica-
chiepiscoporum in prima parte, vbi amplissi-
mè hanc tractaui materiam. Item non de-
bet promitti beneficium antequam vacet,
quod si contra fiat, promissio non obligat.
d. c. 2. etiam si dicatur cuius facultas se obtu-
lerit. c. de rescrip. de conces. præb. in 6. licet de
iure decretalium secus. c. accedens. illo rit. etiam
si instrumentum obligatorium esset
confectum super hac promissione, & sigil-
lo regio sigillatum non obligaretur pro-
mittens. c. ex tenore. de conces. præb. etiam si
iuramentum interuenisset. An. de But. in d.
c. ex tenore. quia dicitur esse contra iura &
bonos mores, quod tunc non obligat. c. nõ
est obligatorum. de reg. iur. in 6. doct. in l. stipu-
latus hoc modo. ff. de verb. oblig. dixi in repet. si
quis pro eo. ff. de fideiuss. imo non valeret co-
ductio in contrarium, quia esset contra
bonos mores. Bar. in c. conuincus. de rescrip. c.
fin. Et ibi Curt. de consuet. nisi is cui sit pro-
missio esset canonicus in ecclesia. cap. rela-
tum. de præb. & quando promitteretur ei-
dem præbendæ, secus quando aliud bene-
ficium, quia canonicus non debet esse si-
ne præbendæ. vt ibidem dicitur. Et in papa
ho non procedit nec ex suo speciali pri-
uilegio, ex quo potest fieri hæc promissio.
d. ca. deliberatione. de offi. leg. in 6. Proinde si
post promissionem occurrat beneficii va-

regis non
habet locum
regul. de ve-
risimili no-
ticia.

Promitti
beneficium
an possit,
& quando
ante vaca-
tionem.

catio non tenetur promittens conferre ei cui promissit. *nota in dict. cap. 2. & cap. relaxatum, nec valebit appellatio vt non conferatur alteri quam ei cui promissio facta fuit. c. 3. de concess. preb. nec potest patronus se obligare alicui, quod presentabit eum, quia non pactis, sed titulis canonicis beneficia obtinentur. vt probat Petr. Ansb. in c. cum autem. in si de iure patr. Dec. cons. 541. v. a donatione. Imol. & alii in d. cap. fin. Tamen apud bonos & graues est turpe non adimplere promissum, imò sic promittens saltem ad interesse tenetur, & vite necessaria prestare donec provideat ei cui promissit. Petr. in c. 2. de concess. preb. in 6. Iquod est verum quando promissio valeret, vt quia fuit promissum beneficium vacans, & tunc teneretur ad ultimam prouentum beneficium, quod promissit. arg. iux. in l. locum. §. condemnatio. ff. de tab. ex. h. b. Ansb. in d. c. in fin. Iquia promissa restituentia sunt. l. vna. C. de suffra. ideo, hæc promissa non debent fieri per bonos viros, sed dare potius quam promittere. Imò non potest dari potestas conferendi beneficia vacatura. ca. constitutus. de concess. preb. gl. in c. de liberatione. de offi. leg. in 6. Guido pax. concil. 150. circa nisi vicario generali capitul. fin. de offi. vicari. in 6. Panbr. in capit. fin. de concess. preb. & hoc iure vtimur. Laicus etiam patronus potest constituere procuratorem generalem cum potestate presentandi, quando subest iusta causa, vt pote quia oportet eum abesse. Panbr. & alii in c. si. de concess. preb. Ultimo nota vnum casum singularem, quòd beneficium vacans non potest conferri, quando non est liberum, vt pote quia est collatum absenti qui nondum acceptauit, nec recusauit, interim vacat, quia alteri non est acquisitum. arg. l. nec vitem. ff. ex qu. lib. au. maror. pro hoc est casus sing. in c. si tibi absenti. de preb. in 6. vide Fel. in c. cum accepissent. col. 1. de consil. [alia tractauit in praxi beneficia in 2. parte iii. de reprob. benefici. vt uent. impera.]*

Beneficium vacans non potest conferri.

Postremo, cum sacerdotiorum a controuersia, litesque sacre b in

curia Romana disceptarentur, ingenti nostrorum hominum dispendio, & incommodo, ex quo sequi plerunque necessitaterat, vt qui vel sumptibus & suppetitari, vel labori sufficere ne-

a *Sacerdotiorum*) Id est beneficiorum, que sacerdotibus, maxime debentur. c. et cui. ibi sacerdotalem prebendam. de preb. in 6. Nota tamen quod in iure sit mentio de multiplici sacerdotio. Primum est sacerdotium. c. de episc. & cler. l. presbyteros. vbi sacerdotes pro presbyteros accipiuntur, & saepius in iure canonico. c. 132. dist. c. in 4. §. c. non minus. de immunit. eccl. & alibi multoties. Secundo de sacerdotio doctorum habetur in l. i. ibi merito, quibus sacerdotibus appellata. §. de iust. & iur. Petr. de bella perna. in l. i. quis in conscribendo. C. de episc. & cler. Tertio est dignitas ad similitudinem prefectorum, de qua est iux. §. ibi patris meus magnus. l. i. Rebuffus in l. nec protestasse. C. de iur. iur. par. in lib. ad l. i. de iur. si quis ob honor. in l. i. Buda. ff. de pollice. plenè Lucas de penna in l. vna. de peri. success. par. in l. i. §. de iur. i. & honori. [Vide que scripsi in praxi beneficia. in prim. vbi sacerdotium pro beneficio (quatenus ius canonicum concernit) non proprie dici, quauis quidam potius vtantur, quam beneficio, ibi allegauit multa iura ad hoc accommodata.

b *Litesque sacre*) Hic Ioan. Dayma intelligit sacras lites, quando agitur de beneficiis ecclesiasticis quod non est mihi ex sententia, alioqui tex. esset superfluus, dū dicit sacerdotiorum controuersia, sacreque lites, &c. licet alias sacre dici possint. c. super eo. de transact. Intelligit etiam sacras lites quando agitur de fœdere matrimonii, vel de causa natiuitatis, vel si agatur de viuris, vel super possessio rei spiritualis, hæc vix possunt sacre lites dici, sed proprie sacre res dicitur quando est rite per pontifices ideo consecrata. §. sacre. mistiu. de re. tu. dist. 10. Et ideo sacre lites dicuntur, que super

Sacra lites quando dicuntur.

super rebus sacris agitabantur ff. ne quid in loco sacro fiat, & in curia disceptantur cum in eunti regnicolarum dispendio, vt sequitur, sed hodie in §. si quis verus, infra de fructibus appellat. statuitur, quod si quis appellauerit ad sanctam sedem, causa appellationis debet committi in partibus tractanda, nisi in casibus idem exceptis. & sic vitatur illud dispendium eundi Romam pro appellacione prosequenda.

Facile quis non debet litigare.
Sumptibus / Sine magnis sumptibus homines non prosequuntur lites, sicut dicitur de studio in l. fin. C. de alim. pupil. pref. in his ergo prosequendis & magni sumptus vltis, & summus labor, & diligentia experenda est, ac optimum ius, & his coniunctis, etiam quis non debet esse facilis ad litigandum, nec promptus, sed ad componendum sic Floria in l. ff. sam. herc. 190. disc. a. in 14. q. 1. nam cum pari contendere anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum. Seneca quem refert Bal. in consil. 28. per uenia. cotian. 2. in 7. vol. saltem pro modico quis non debet litigare gl. de cens. in cap. requisisti. in §. de restan. per l. si merces. §. vis maior. ff. l. yca. l. 2. C. de resen. vend. quia propter has lites qui efficitur pauper. in aub. vt differ. iud. in princ. colun. 9. Ideo boni viri eas execrantur. l. ueni si res. §. ff. de alien. iud. mur. cau. facta. Et per eas fatigantur homines laboribus & expensis, & liti cedere, vel importunitatem actoris redimere quis compellitur. c. nonnulli. de rescrip. 3. diebus & noctibus torquetur animus litigantium, sicut amasiorum, & maior est tortura animi quam corporis, & dicitur seruum Dei non oportet litigare. c. sicut. 2. q. 7. si tamen bono iure munitus fueris, & non possis componere, prosequere tunc causam tuam, & in his Deo te commenda, quia per varios casus per tot discrimina rerum peruenies ad sententiam seu ad causam victoriam quae finalis iudicii causa est. Quia nemo litigat, nisi propter spem victoriam. l. in ratione, prima §. cum quidam. in fin. ff. ad

l. Falcid. in rub. de iudic. in decretali. col. 1.
 Et iudicio fortunae dicitur litigans committi. l. Seruus ff. de statu homi. Et interdum cum bono iure quis succumbit, vel fato vel culpa. l. si de communum seruicute. quis bene quidem debet in iudic. sed aliquo modo litem perdidit si si ser. ven. l. ob id dicit Esaias c. 57. non enim in sempiternum litigabo. Quae causae generent lites, tradit Lucas de Penna in l. litiibus. col. 1. C. de agrico. & censu lib. n. & ego ipse in prefatio ad ordina. regigias, & tres cautelas quas debent habere homines antequam lites ingrediantur, ibi scripsi, idque planum feci in primo commenta.

quirent, hi aut iuri suo cedere, aut causas deferere, a ac pro derelictis habere cogentur, simul ea accedebat deformitas, vt literarum studiosi, & disciplinis b liberalibus incumbentes, aut sacerdotia adipisci nequirent, c aut qui adipisci cuperent, literarum studium abiicere, d aut certe deponere e cogentur, passimque per vrbes errabunde vagari, vt id periculum imminere videretur, ne literarum tandem amor & scientia per incuriam exolescerent. Quum igitur summopere nobis videndum esse existimarem, ne huiusmodi indignitas in Regno nostro exoriretur, id quod futurum intelligebamus, temporis vtique interueniendum esse duximus;

a *Deserere*) Multi propter lites de Multi proserunt veritatem quam prius seruabant. pter luc ad inferos Prou. 28. capit. pro buccella panis deserit veritatem ac charitatem, imo Deum deseruit.
 FFF 2

ipsum tot calumniis totq; falsis accusationibus suum colligantem vexando, qui omnino perueniunt ad egestem. *Prou. 15. Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam, & apud inferos cum daemionibus perpetuo cruciabuntur. Vide quae dixi in gl. deseruierint. s. i. infra. de colla. & Azo in summa. in rub. pro derelicto. & Benedic. in repe. cap. Raynurus. in verbo, & uxorem. num. 925. cum seq. de restan.*

Artes liberales quae & quare dicuntur. *b* **Disciplinis liberalibus.** Non solum intellexit hic de septem artibus liberalibus, videlicet de Grammatica, Dialectica, Rhetorica, Musica, Arithmetica, Geometria & Astronomia, sed etiam de disciplina Theologiae, Canonum, Legum, & Medicinae: nam disciplina est rerum quaruncunque scientia, à discendo. *Archid. in cap. consuetudo. colun. vlti. prima distincti.* & ideo expressit hic de liberalibus, & à Philosophis olim hae artes dictae sunt liberales, quia filii liberorum hominum & nobilium eas solum addiscebant, *reste Archidia. in c. de quibusdam 27. distincti.* & eas addiscentes debent esse ab omnibus oneribus & muneribus liberi. *auth. habita. C. ne fil. pro par. quod an sit hodie inter priuilegia schola. scripsi: & disciplina dicitur ex parte eius cui infunditur: doctrina ex parte doctoris, Lucas de Penna in l. vna col. i. C. de stat. liber. verb. Romae. lib. ii. licet aliquando promiscue capiantur.*

c **Nequirent.** Nec hodie adipiscuntur sacerdotia paruo negotio, seruatur enim dictum Euangelii, vt omni habenti detur, & similis similes quærat, *dico plene inter priuilegia schola.*

d **Abicere.** Id est, longe iacere. cogebantur enim olim ante pragma, per sexdecim plus minusve annos studium intermittere vt sacerdotia obtinerent, alias studere nõ poterat, quia dicit Iuuenal. Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat res angusta domi, vel deponere, vt *scientia boquitur.*

e **Deponere.** Id est, dimittere. Cic. Estimauit honestissime molestias posse deponi si me ad Philosophiam retulisset vel

cum quadam desperatione relinquere, *Cic. in Verrem actio. i. Itaque mihi videor iudices magnam, & maxime ægram, & propè depositam reipubl. partem suscepisse, vel abicere, ad tempus deponere in totum, multi propter bona habenda scientiam deponunt, non insequendo Philosophum Cratem Thebanum, de quo in gloria Episcopi. 12. q. 2. ibi Crates ille Thebanus homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, neq; putauit se posse, & virtutes & diuitias possidere. quæ contentia mihi semper vera visa est, & eam nisi insecutus hæctenus fuisset, non hæc pauca scripsissem. Deus opt. max. sit benedictus in æternum & ultra. di. o. inter priuilegia scholarum me: (quia nunquam potentiorum foribus affixus fui) omnibus destitutum opibus, igitur hoc in lucro ponere atque aliud agere patientur homines.*

ac rebus nostris periclitantibus pro re nata consulendum, imminentiæque detrimenta minore, ac leuiore a dispendio redimenda. Quare quum Bononiam cum omni nostro comitatu venissemus exhibenda gratia reuerentiæ *b* sanctissimo & Patri *d* nostro Leoni X. Pontifici summo, quam ei Franciæ reges maiores nostros, vt proximos ac maximos sacrosanctæ Ecclesiæ *e* filios exhibuisset

a **Leuiore dispendio.** Nam ex duobus malis minus est eligendum, seu vt verius dicam, maius est fugiendum. *c. hi qui 26. q. 2.*

b **Reuerentiæ.** Et sic Rex Christianissimus Christi vicario, Papæ videlicet, & honore boni filii habuit reuerentiæ & honoris *re. prout tenetur, vt traditur in epist. Nos re. habenda & detert*

desert honorem Papæ sic etiam debet facere quilibet alius, tum quia est Pater omnium fidelium, vt infra pater sanctissimo Patri. ubi dico, filius honorat patrem, *Malachie 1. & ad cap. si ergo pater ego sum. vbi est honor mei. Heb. 12. cap. patres habuimus eruditores, & reuereramur eos, tum quia est prælatus & doctor totius populi Christiani, Eccle. 10. In medio fratrum rector illorum in honore.*

Vnde quilibet Papa est Petrus. Et ideo imperatorem deponit *[ex iuxta causa. cap. ad Apostolicæ de re iud. & reges. cap. alius. 15. q. 6. Iste Inno. & Bal. in cap. si in fin. de re iud. Tertio, quia vicarius Christi, & ideo etiam infideles qui Deum honorare tenentur, debent etiam eius vicarium honore decorare: nam dicitur Lucæ. 10. Qui vos audit me audit: qui vos spernit, me spernit: super quo dicit ibi gl. discat vnusquisque in admonendo vel spernendo Ecclesie pastores, non viles qualque personas, sed Dominum Saluatorem, imò ipsum patrem spernere, vel odire, quia in discipulo magister oditur, in filio pater honoratur. Hic B. Cyrillus in lib. 5. thesaurorum dicit, quod iure diuino Papæ omnes caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu Christo obediunt. *Præpo. in summa. 93. dist. & D. Paulus. 1. ad Theff. 4. c. sic inquit, Qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis. Quarto, quia est superior, dicit enim Christus, tu vocaberis Cephas. Ioan. 1. c. & Luc. 5. duc in altum, aliis verò Apostolis dixit, Laxate retia, & minores debent reuerentiam exhibere superioribus. cap. statuimus. de maior. & obe. cap. iuxta. & seq. & in summa 93. dist. glo. in l. 1. §. sicut. ff. de aqua plu. arcen. laudabile namq; & discretum est exhibere reuerentiam & honorem prioribus. cap. sicut inquit. 2. q. 7. & text. in cap. fin. & ibi Fan. vlt. notab. de confirm. vii. quem sequitur ibi Dec. per illum textum, dicens subditos debere superiori reuerentiam & obedientiam quædam alia iura traduntur in ca. conuenerunt de offi. ord. maxime subditi prælatos reuereri debent, cum dilectione. cap. esto subiectus. 95.**

dist. c. habet. 2. q. 5. tum obedientia. cap. 1. & 2. 93. dist. cap. sacerdoties. 2. q. 7. Ad hæc communicando & obsequendo. cap. non oportet. 95. dist. simul eorum officium tenere non vsurpando. cap. presbyter. 95. d. atque eorum statuta seruando. c. quia. 7. q. 1. c. si quis. de maio. nec prælatos temerè arguere vel iudicare debet. cap. nolite. 21. dist. nec defectus eorum reuelare sed tegere debet. c. in scripturis. 96. d. st. Lucas de Penna in l. 1. col. 2. C. de colleg. lib. 11. & qui non exhibet hanc reuerentiam mereretur relinqui à Domino. Eccle. 29. c. 29. c. Vir reprobiti de proximo suo, & cum perdidit reuerentiam derelinquetur ab eo: & talis reuerentia est Deo placens, ad Heb. 12. cap. in fin. seruamus placentes Deo cum metu & reuerentia, quia est actus boni moris, & ideo nõ potest pæto remitti. l. fin. C. de ho. lib. & ibi Bal. & in l. liberi. col. 3. de ope. lib. Fel. in cap. cum non liceat. col. 1. de prescrip. cuius reuerentia ratione potest Papa non solum à prælati, sed à principibus secularibus petere auxilium contra hostes c. maximianus. & cap. ab imperatorib. 23. q. 3. & illos principes auxiliũ non præbentes excommunicare. cap. administratores eadem causa. q. 5. imò principes seculares si requisiti non præstiterint auxilium Ecclesie, acius Papa punire potest maxime Imperatorem. arg. ca. reuerabilem. de electio. Pan. in cap. fin. col. 2. de dilat. nam & eos deponere potest. cap. alius. 15. q. 6. hoc expresse tenet Maleret. in tract. de st. fo. 55. hæc sunt notanda contra eos qui euaginata lingua summum Pontificem prosequuntur, & in illum latrare non cessant.

C Sanctissimo Bellissime conuenit Romano Pontifici, vt in superscriptione epistolæ nos reddentes. *C. de sum. Trinit. aperte monstratur, quis enim sanctum dubitet esse, quem apex tantæ dignitatis attollit. cap. non nos. 40. dist. & sicut persona patris vel magistri debet videri sancta filio & discipulo. l. libero. ff. de obseq. sic cuiuslibet bono Christiano debet videri sancta persona Papæ alioqui errore labitur, imò cõtemnens summum Pontificem, & sic patrem contemneret carnalem text. in c. quandoquidem habetur de eo*

Nominata Hic re. i. constituit te super reges & regna, que contineantur. Ergo honor est eidem exhibendus, ut supra dixi. Conuenit etiam ei verba beatissimi patris sanctus, Pontifex maximus, & alia que notat doct. in c. i. de consue. in 6. & scripti in elucida signatura. in praxi beneficii.

Sacerdotes sunt regum & aliorum fidelium patres.

d. Patri Quis dubitet sacerdotes Christi regum & principum omniumque fidelium patres, & magistros censerit? nonne miserabilis infanz esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniuris obligationibus illum suae potestati subicere, a quo credit non solum in terris, sed etiam in caelis ligari posse & solui? Verba sunt B. Gregorii in c. quis dubitet. 96. dist. ceter. in Epist. nos reddentes. C. de summa Trin. in fames sunt (ut canonum tradit autoritas) omnes qui in patres armantur, & qui doctorum suorum vitam reprehendunt, vel accusant. c. plerumque. §. fin. 2. qu. 7. hodie quidam caelesti religiosos & sacerdotes odio & contemptu prosequuntur, & hos caelestios etiam Deus coraminit, & in infernum deiciet illos.

c. Filius Reges tamen non sunt filii Papae generatione, nec adoptione, sed cura & honore, teste Bonifacio in prooemio de m. 2. nota. 4. quid honorificentius quam quod Imperator filius Ecclesiae esse dicatur? c. conuenit. 23. qu. 8. vide ceter. in ca. si Imperator. 96. dist. & que dixi in forma mand. Apostoli in verbo, dilectus filius. Et dicuntur Reges Franciae primi filii sanctae Ecclesiae catholicae (sicut vniversitas Parisiensis vocatur prima filia, & primogenita regis, quia primo ei nata est, & primo fidem ac regis honorem tuetur, quia sanctam sedem primo & apte omnia tuati sunt, ut est in historiis multa videre. & Helias archiepiscopus Turon. in defensorio concord. in 3. ratione multos Francorum reges congerit erga sedem Apostolicam feruentissimos, & illius veros filios infra dico cir. prox. in gl. bene meritis, & sicut reges dicuntur filii Papae, ita iurisdictionis temporalis dicitur filia iurisdictionis spiritualis, & ei tenetur tanquam

maris filiae. Bal. in c. si duobus. de appell. sed hodie filia conatur quibusdam exquisitis mediis suffocare matrem, quod est summa condolendum.

Nouimus, a obnixis precibus ab eo contendimus, ut si pragmatica nomen b omnino esset abrogandum, saltem vice c illius, bona sua conciliique d venia certas nobis leges, conditioneque meditari comminisci que liceret, quibus imperium e nostrum supradictum in posterum vteretur. Quod ad ea quidem pertinet que sanctione pragmatica cauebantur, quibus nostris precibus exorata pontificis sanctitas (nam ei quoque cordi erat regni nostri Ecclesia recte atque ordine administrari) haud aegre nobis indulset, ut conuenit.

a Obnoxiiis precibus Sic precibus contendere debent filii cum patre, & non armis, nempe dicitur. in §. sed quod sanctum. in auct. de nupt. c. 4. erubescit enim ex caltigatores, si eos genitoribus statuere, & noli contendere cum parentibus, & si nulla dicas. Ecclesiast. cap. 3. scribitur, iudicium patris audite filii, & sic facite ut salui sint. Nec etiam Papa contendere armis cum filio debet quia orationes & lacrimae sunt arma clericorum. c. conuenit. 23. qu. 8. Item exactis regibus Romae sacrificulus rex creatus extitit, qui sacrorum rex dicitur, & rex est, sine regio tamen imperio solo nomine rex, eratque non annuum, sed perpetuum sacerdotium, ab omni bellorum tumultu immune, neque enim rex sacrorum militare stipendiave facere, aut castris & legionibus praesse poterat: nam eius potestas sola religione & templis tenebatur. teste Alex. lib. 3. genual. c. 17. multo minus summus Pontifex. vide Ludou. Vivald. in opere. 182.

regali. in 4. persecutio. *Laesio*, ubi adducit viginti imperatores vel principes, qui contra sedem Apostolicam vel summum Pontificem insurrexerunt, aut contra prelatos, statim defecisse, nec in hoc seculo diu prosperè vixisse, dicens his verbis se nunquam vidisse alchimistam divitem, neque incantatorem bene orientem, neque rebellem Ecclesie bene prosperantem. vide *Platnam* in vita *Clémentis III.* & *Maleret.* in trac. de elect. fol. 60. col. 3. potest tamen Papa etiam armis se defendere a tyrannis, cum omnibus liceat. l. r. r. in. ff. de iust. & m. c. dilecto. de sent. excom. in 6. Cicero in oratio. pro Milo.

b Nomen) Et effectum, quia si nomine eximitur & fructu carebit. l. nulla. C. de feris. si enim nomen non habent, qualiter officium habebunt? dicitur in c. cor. ep. co. pi. 68. dist. 1. an liceat arguere à nomine plene tradunt legum professores. in l. 2. §. manu dano. ff. si cert. pet. & doct. de reorum. in c. de iud. & Cicero in suo Topic. lib. genus hoc arguendi notationem vocans.

c Vice) Et sic hæc concordata successerunt in locum pragmatice sanctionis, i. deo sapius arguimus infra per argumentum à subrogatis, de quo traditur in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus. doct. in c. ecclesia, de consuet. & in §. fuerat. in iur. de act. plene per Nico. Everard. de locis legalibus. fol. 101. in argum. de subrogatis plannus probatur in ita. proximo. & in rub. de elect. derogatio. in fine.

d Concilia) Scilicet sui, & sic rex voluit ex concilio papæ has leges in regno suo habere. dicebat enim, bene cognoscimus, quod cum vestro consilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem nostri regni, & ad nostram gloriam redundare. *Humannum.* in si. C. de legibus. Item dubium non est omnia, quæ consilio rectè geruntur, iure, merito quæ effectu & firmitate niti. l. dubium. C. de repu. & *Prouer.* 13. c. Qui autem omnia agunt cum consilio, reguntur sapientia. & *postea*, astutus omnia agit cum consilio. c. 6. ego sapientia habito in consilio, & eruditus intersum cogitationibus.

ca. 2. Consilium custodiet te, & Prudentia servabit te, privilegia consilii dico in interpretatio. a. ubi habita in verb. examinatione. C. ne filius pro patre.

c Imperium) Rex Franciæ est imperator, & habet iura imperii in suo regno: ut concludit. *Ioan. Ferrard.* in tract. de iurib. & priv. in l. Regis Franciæ per totum, & ego s. s. dicit in ordin. regis. habet etiam quilibet rex imperium. l. d. r. c. Arphaxat itaq; rex Medorum subiugaverat multas gentes imperio suo. & in l. pen. in fine dicitur de pratore, qui salva maiestate imperii, & ff. de iust. & iur. *Ioan. Fabri.* in proximo in si. in verbo, Iesu Christi. Imò dico quod maius imperiū habet Rex Franciæ in suo regno, quam imperator in suo imperio, ut omnibus patet, & de iure dignitatis regalis fuit antequam imperatoria. l. 2. ff. de orig. iur. ex iure gentium regna orta sunt. lex hoc iure ff. de iust. & iur. de cor. regis in manu Dei est, epistola. *Uver.* claras. C. de summa Trinit. & quia venit ex successione, & ideo illud transmittit ad successores. *Lucas de Penna* in l. vna. col. r. c. de conduct. l. 11. Soci. conf. 67. quod col. 2. & conf. 165. visis inuestituris. col. 2. in 2. vol. reperit *Franciscus Curtius.* conf. 1. nu. 30. nempe Deus optimus, maximus rex vocari non dedignatur. *Eccle. 1. r.* Vnus est altissimus creator omnium, omnipotens, & rex potens, & metuendus nimis. & *Esai. 33. c.* in si. Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Rex noster, & in prox. decretalium, Rex pacificus. & alibi in non paucis locis, sed quod nomen Imperatoris assumpserit in multis locis non inveni, quamvis sæpissime repererim imperiū habere & imperare. Et de his vide plene per *Rode.* Episcopum. *Zamorin.* in tract. suo de origine & differentia principatus regalis & imperialis, & c. *Bald.* tamè in §. si. de prohib. feud. alie. per *Feder.* scribit regē Franciæ habere iura imperii in suo regno, sed non esse imperatorem, alias duo essent capita, & vnus tantum est imperator, quod verum esse existimo.]

Iura imperii habet rex in suo regno.

Quadam nobis meditari & commentari que liceret pragmatice sanctionis vicem regno ac pot-

ten-

tentatui supradicto vtiq̄ue præb-
tura, quæ ipsa eiusdem consilii au-
roritate assensuque confirmaren-
tur, quam homologationem vo-
cant, cum irritante decreto huius
b commentationis curam, cum
tunc sua sanctitas & nos manda-
uissimus *c* viris quibusdam cõ-
sultissimis, *d* ita confecta tem-
perataq; sunt ea conuenta, vt ple-
raque pragmaticæ sanctionis ca-
pita firma *e* nobis post hac rata-
que *f* futura sint qualia sunt ea
quæ de reservationibus in vnuer-
sum, *g* aut sigillatim *h* factis
statuunt de collationibus, *i* de
causis, de frustratoriis appellatio-
nibus, de antiquatione constituti-
onis clementinæ quam literis
vocat, de libere quicunque pos-
sidentibus, de cõcubinariis, qua-
damque alia quibus nihil *k* iis
conuentis derogatum abrogatu-
ue fuit, nisi in quibusdam capiti-
bus nonnulla interpretanda im-
mutandaue censuimus, quod ita
referre vtilitatis publicæ arbitra-
remur. Quod verò ad electiones
pertinet, minimè quod optaba-
mus *l* obtinere potuimus,

*Meditatio
ad scientiã
adipiscen-
dam neces-
saria est.*

a Meditari) Et sic ad leges conden-
das, & intelligendas, requiritur medita-
tio. Dauid. *Psal. i.* In lege eius meditabitur
die ac nocte, super quo dicit Hieronymus,
quod meditatio legis est non solum in le-
gendis scripturis, sed in his quæ scripta nõ
sunt faciendis. *Deut. 6. c.* Eruntque (in-
quit) verba quæ ego præcipio tibi in cor-
de tuo, & narrabis ea filiis tuis, & medita-
beris sedens in domo tua, & ambulans in

itinere, dormiens, atque confurgens, ecce
ergo quomodo debemus meditari iura, si
ea velimus vel dictare vel intelligere,
quod notent volentes adipisci iuratum
ma ope, summoque studio conentur ea
habere. Nam dicitur *Gene. 24.* quod cum
Isaac exiisset ad meditandum in agro,
obuiavit illi Rebecca pulcherrima & pru-
dentissima puellarum, quæ facta est eius
vxor, sic meditans in iure, vel in alia scientia,
inueniet scientiam puellam pulcher-
rimam, & efficietur vxor illius, camque
anulo doctoratus desponsabit. de medita-
tione quam debemus habere ad Deum,
relinquo Theologis, & Bercho. *tratu in hoc
verbo. de multa.*

b Commenta.) Id est, tractare & di-
sputare. *Cic. in Lelio.* cum in in hortis D.
Bruti commentandi causa (vt assolet) ve-
nissemus. Aliquando commentari est
commentarium scribere, vel fingere, sed
non hic.

c Mandauissimus.) Ciuili modo *Interim*
loquitur hic rex vt in *Suili Celsus in l. si singulis*
cu. ff. de seruis. quia mandatum gratuitum *Et non præ-*
esse debet *in l. si tibi. in 1. § 2 ff. de præscript. cap. 1. præ-*
verb. per quod ostenditur quod viri con-
sultissimi & literis præditi non sunt præ-
ceptis trahendi, sed luasionibus alliciendi,
studium certe liberum esse debet, & alacri
animo leges sunt, & suscipiendæ, & dictan-
dæ *§. fin. in proœmio instit.* exitus inutiles so-
lent coactiones generare. *cap. requisitum de
sp. n. l.* Ideo hic rex mandauit viris con-
sultissimis, non autem præcepit, vnde per-
peram exponit glo. *in §. cumque hoc Deo. in
in proœmio instit.* mandauimus, id est, præ-
cepimus, per prædictam differentiam, in-
ter mandatum & præceptum tradit *Lanor.
& ceteri in cap. eam re. de rescript. & Lauren.
Valla. lib. 5. elegam. c. 68.*

d Consultissimis.) Eisdem est com-
mittendum, vt dicitur in *prima constit. C. &
in §. sed cum sit necessarium. C. de iust. C. con-*
firmand. ibi. dum dicit electis viris glorio-
sissimis, tam doctrina legum quam expe-
rientia rerum, studioque reipub. indefel-
so, & laudabili proposito pollentibus, &

idem habetur in §. cumque hoc Deo proprio, in pro vno instit.

e Firma, De facto. glo. sing. in lid quod pauperibus. C. de episc. & cler.

Differentia inter ratum & firmum.

f Rata De iure. ideo si quis promiserit ratum habere contractum sub pena, non incidit in eam, si de facto contraueniat. Bart. in l. metuis. §. volenti. ff. quod met. caus. Guido Papae in decisi. 367. in aliquo. Barb. in c. Raynal. col. 67. de test. Corse. in sing. incip. pena. 8. secus si promiserit habere ratum, & firmum, vt communis in instrumentis describi solet.

g In vniuersum Id est de reſeruationibus vniuersalibus seu generalibus.

h Aut ſigillatim Id est, ſpeciatiim vult dicere tex. tam reſeruationes generales, quam ſpeciales ſublatas, vt in prag. ſanct. erant. & infra. in rub. de reſer. ſcriptum extitit. & plene in praxi beneficia.

i De collationibus Quae immutentur per titulum de collatio. & alios inferius dico in preſa. illius rub. & per totum, & etiam in alijs. in.

Quintuli non sub. lant & cor. velti in pra. pna. ſancti.

k Nihil Vt de titulo quomodo diuini officium ſit celebrandum, nec de alio titulo poſtea ſequentib. vſque ad rub. de publicis concubinarijs eſt aliquid detra- ctum, abrogatumve. Ideo cum non ſit illis titulis pragmatice derogatum, adhuc ſeruantur in regno, nam quando lex noua ſtatuit quod prioribus legibus & conſtitutionibus de cetero iſta ſola (quam nunc conſtituimus) obſeruetur, intelligitur ſi priores leges facerent contra legem nouam, alias non corrigit, quae ſaluari poſſunt. & ibi gl. in ſing. in auct. de her. ab in- teſt. venienti in princ. col. 1. 9. quam ſing. dicit. Bald. in Margarit. in verbo, ſtatutum. q. 37. & in verbo, clauſula. in 8. q. P. vul. in l. non eſt nouum. ff. de legib. & in l. ſciendum, in princ. qui ſa- uſd. cogant. Roma. conſ. 399. vt preſens. col. 3. num. 10.

l Optabamus Nec iniuria, videbat enim rex durum eſſe iura tot vigilijs excogitata ſubuerti. c. eccleſia. 2. de ele. l. ſi quan- C. de offici. reſta. mirum enim videri non

debet, ſi optabat, quod totis neruis reges olim Francia turari etiam fuerit. Legimus itaq; Carolum magnum electiones Eccleſia Rom. reſtituiſſe. c. ſacrorum. 63. diſt. 2. & Clodoueam l. Francia regem conuocatis ſui regni apud Aureliam praelatis electio- nes in pendulo exiſtentes canonicè faci- endas, & ſeruandas in hoc regno voluiſſe, ſi Vincen. hiſto. li. 22. & ſeq. credamus, vt re- fert gl. in verbo reſeruationes. in ut. de reſer. in prag. [& cum legatus Regis S. Ludouici vltro eccleſiarum cathedralium a Papa impetraſſet bullam prouiſionum, rex in ignem illam proiecit, dicens, Gratias non agimus tibi de his quae in periculum animarum noſtrarum impetraſti, videlicet vt Eccleſiis prouideamus, & ea impetra- tione vt noluit, vt ſcribit Io. de Pronyard. in ſumma predicantium. in verb. conſilium. n. 46. nempe caeleſtibus caeleſtia relinquenda, & terrena terrenis cenſuit. iuxta id quod dicitur, caelum coeli Domino, terram au- tem dedit filiis hominum. c. ſi. imperator. 96. di. & vtinam omnes principes illi eſſent ſi- miles, ſed ſperandum eſt quod corrigens corrigitur, & ius (ſi modo electores ad e- lectionem quaſi inſpiratam redierint) ad priſtinum ſtatum reducetur. l. quoniam. & ibi Bald. C. de ſec. nupt. & tunc perfectum regis optatum Spiritus S. reſtituet, quod electorum iniquitas ſubſtulit. de qua eſt vi- dere infra de elect. derog. & amiſſio electionis eſt pena. gl. notab. in cle. 1. in verb. & in pa- nam. de iure patron. quod eſt notum his qui ſoliti erant quicquam pro electioni- bus recipere.

Electiones Eccleſiarum turati sunt reges, & quando in usum re- uerentur.

cauſis in dictis conuentis a latif- ſime inſertis, ac nihilo ſecius, ta- men cum ab eiusdem pontificis ſanctitate dilationem ſemeſtrem impetraſſemus iis rebus tranſi- gendis, ſuper iſſque viros b mul- tos doctrina eximia, literarumq; peritia praeditos, vſque rerum callentiſſimos conſuluiſſemus,

GGg

Concordata & Conuentis Id est per hæc conuenta, possunt vocari conuentis. Idem habetur in rubr. de prerog. dil. ad approbandum concord. infra.

b Viros) Nota quod rex cepit consilium ad dictandum hæc concordata, sicut ad dictandum leges imperator in Codice componendo, ut ipse attestatur in r. consti. c. & in l. vna c. de Iustin. C. consfr. & in l. i. ibi, consulo. ff. de legib. & hoc ex humanitate debet facere, non ex necessitate. l. humanum. C. de legib. vbi dicit bene omnia regi quando sunt cum consilio. Sumat ergo consilium princeps & illud sequatur, ut bene regat. *Præpo. in c. in istis. q. dist. quia omnis scientia & omnis ratio non est in v-*

Princeps non capite. Secundo dicit quod cepit consilium a viris, non ergo a mulieribus debet habere debet denda. l. i. ibi, virorum. ff. de legib. Item cum a mulieribus, nec ab impuberibus.

sumi consilium in lege vel ordinatione cõmunio, ideo mulieres nec comitiis interesse, nec suffragia ferre, neq; foro aut concionibus immisceri debebant, quod etiam erat apud Athenien. constitutum, ut nulla sceminarum conciliis publicis aduocaretur. *refte Alex. lib. 4. genial. c. 17.* & hoc propter fragilitatem sexus, vel quia non sunt prudentes, sed omnes fatuæ: ut *Claudius Aquen. restatur in d. l. post Salomon. in Prouer. quod ego dicere non auderem: nam multas inteni (ut mihi videbatur) prudentes, & in Evangelio, & quinque erant prudentes & quinque fatuæ, & sic vltra mediam partem non possunt dici fatuæ. Et imperator non recusauit consilium mulieris, ut habetur in §. hoc autem omnia. in auth. vt iud. sine quoquo supra. colla. 2. nec etiam recusauit consilium mulierum. Io. Cald. vt And. restatur. in c. cum inter vniuersas. de elect. nec Io. And. in c. cum secundum. de præb. & in c. de deposito. & putarem consilium posse requiri. quia interdum stultorum etiam consilium bonum est, ut legitur de consilio fatui Parisien. in c. ad nostram. de consuet. & coniugati in lecto solent habere consilia suarum vxorum, & illud est fidelius, quando nul-*

lo modo est præmeditatum. Itē consilium debet peti à viris, & sic non ab impuberibus, cum virorum appellatio solos comprehendat puberes. *tex. & ibi Bar. in l. cū quis. §. codicillis. ff. de leg. 3. Bal. in l. 1. col. 2. C. de dig. lib. 12.* ipsi enim impuberes nihil sciunt vel scire præsumuntur, ideo consilium aliquibus non possunt. l. si ff. de iur. & fact. ign. cum non habeant, nisi semiplenū intellectū. *Bal. in c. 1. quo temp. miles inuest. pet. deb. Possunt tamen filii regis etiam impuberes interesse in ordinatione, vel in alio actu arduo, explicando, ut dicere valeant deinceps quæ agenda sunt, non quod consulant aliis, sed alios,*

Tertio etiam princeps ad consilium vocare debet multos viros, non vnum solum, nam iudicium est integrum, quod plurimorum sententiis confirmatur. *capitulum. in si. prin. de offi. iud. de leg. sacri. ext. m. cum ex filio. in prin. ff. de vulg. l. diuis. de iur. par. l. si idem. de iurisd. omni. iud. Et multi dicitur quatuor ad minimam. glo. in l. 1. ff. de leg. 1. & aliis multis modis, de quibus gl. ord. tradit in c. laudes de cler. exc. munit. Hoc tamē relinquo arbitrio principis, quod velit euocare sicut dicit gl. in simili. in c. statum. & in super. de res. in 6.*

Quarto vocandi sunt docti, non omnes, sed eximia doctrina, literarumq; peritia præditi, vbi, nam paria sunt nullam scientiam habere, vel paucam. *Bar. in auth. sed no. iure. C. si cert. per. & ideo hic vltus est iuperlatiuo consultissimis, & eximia, &c.*

Quinto consulendi sunt practici & experientes, vbi, vltique rerum callentissimos. *& in §. cumque hoc. Deo. in proccmio infra. & in c. esto. i. q. 1. §. quia vero competens. in aut. de iudicib. col. 6. practica enim est veritatis lumen. l. per hanc. in si. C. de temp. app. & ibi Sal. Multa scripsi in l. vt alphenus. ff. de verb. sig.*

Vltimum & præcipuum est, quod boni & iusti vocentur, non illi qui sunt venales, sicut dicitur de Triboniano quod leges venales habebat, vt licet in eius vita videre, sed qui habeant optimum testimonium. *l. §. qui vero. & si hoc obseruet princeps, optimas leges, & perpetuas habebit in suo regno, vt plenius dico in commenta. ad consil. reg. in proccmio in i. romo.*

tandem

tandem de eorum sententia, quã do a ita ferebat ratio difficultas que temporis rerum que nos circumstantium necessitas, sæpe dicta conuenta in regno nostro ac Delphinatu promulganda censuimus, ita vt sanctionis vicem instatque plenum habeant quorum conuentorum seu approbationis concilii tenor b sequitur est talis.

bitamus recurrimus ad eius tenorem cap- porrb. & c. seq. de priuileg. Inspicienda ergo sunt priuilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus. c. recepimus. ibidem. Et mandati tenor inspiciendus est. ca. dilecto. in fi. de rescrib. & quando dubitatur de emphyteusi, recursum habere debemus ad contractum. l. c. de iure emphy. idem in feudo, in quo tenor inuestituræ feudalis est præcisus, à cuius tenore non est recedendum. c. vno. de duobus frat. Bal. in c. 1. §. denique. col. 1. que fuit prima causa beneficii. anie. & in prælud. feud. in 4. diuisio. Alb. Brunus. conf. 8. & conf. seq. in prin. & conf. 39. circa col. 2. xbi dicit tenorem inuestituræ & concessionis esse super omnia attendendum, qui derogat omni naturæ feodorum. & maxime in materia feudali iustum est quod tenor inuestituræ inspiciatur. lo. de Ana. conf. 7. & Albericus conf. 41. vso. col. 2.

Tenor est inspiciendus.

Item intentio ex tenore dispositionis colligitur rex. & ibi ponderat. ad hoc Barb. in c. super questio. num. §. mentionis. nota. de of. sic. deleg. & commissio ex tenore rescripti dignoscitur. c. præterea. de dilat. Barb. in c. 1. col. 3. de proba. & vt instrumentum aliud referens probet tenor instrumenti relati debet scribi. c. pen. ibi, tenor compositionis inferus & c. de confirm. vili.

Item in contractibus tenor contractus, & verba inspici debent. de stipulatione est text. in l. si ita stipulatus. §. Crisogonus. in fi. ibi, plerumque enim in stipulationibus verba ex quibus obligatio oritur, inspicienda sunt ff. de verb. oblig. & l. si quis stipulatus sit stichum ibi, quærentibus respiciendus erit sermo stipulationis, ibidem. Idem in fideiussore. l. fideiussores magistratum §. 1. ibi, lecta subcriptione fideiussionis ff. de fideiussor. & l. sancimus, ibi, nisi pacti tenor ad hoc reclamauerit. C. de fideiuss. Ex ipso compromisso ius metimur. l. non distinguemus. §. de officio ff. de arbit. capitul. Raynaldus in prin. ibi prout ex forma compromissi. de testam. tenor libelli est diligentissimè inspiciendus. lib. 2. ibi, ex his precibus, quas libello complexa es. Cod. de iustit. & substituit. sub condit. factis. l. Gallus. §. 1. ibi, ex verbis concepi potest. ff. de liber. & posthum. & pactorum. l. si. C. de reb.

GGg 2

Quaror a Quando) Nota hic quæ mouerunt regem ad acceptandum concordata. Primum ratio, vti iam sunt rationabilia, vt per discursum ostendo, & videre est. Secundum temporis difficultas, quæ aliquando perimit non concedenda. c. licet. de feriis. Tertium necessitas rerum circumstantium, quæ non habet legem. l. 1. ff. de offio. consul. Quartum quod debet esse in constitutione noua condenda est utilitas. l. in reb. ff. de constit. princ. & supra. ibi, ita referre vultans publicæ arbitraremur.

b Tenor) Qui est diligenter attendendus. c. recepimus de priuileg. ex tenore apparet mens & intentio diponentis, rex. in c. cum dilecti. de donat. & l. ad probationem. i. ibi, quem tenor scripturæ designat. C. de proba. alibi dicitur quod iudex debet proferre sententiam secundum tenorem rescripti. l. cum precibus. C. de probat. quod facit pro iudicibus regis Franciæ, quibus diriguntur rescripta ad comprobandum, seu vt practici dicunt, ad interinandum, quia a his iudicibus dominorum non diriguntur communiter literæ regiæ iustitiæ de stilo Franciæ. vt dico in ordina. reg. [in. de rescripti. & licet. reg. in 2. tomo comment.] & illud quod constat ex tenore scripturæ dicitur euadens rex. nota in c. 2. um contingat. ibi, si ex ipsarum tenore deprehenderis euidenter de rescr. l. cum tibi. C. de iustitio. & quale sit rescriptum recurrimus ad eius tenorem. c. ex tenore. de rescr. & c. ex tenore. & ibi Barb. notat de foro. comp. quando de priuilegio du-

alien. non alien. ex verbis testamentorum iudicamus. §. nos igitur. ibi, verbis ipsis inuenimus. in auct. de resti. fideic. col. 9. Bal. in l. si cum dorem. §. si pater. in fin. ff. sol. mar. & in cautione. l. lecta. ff. sicert. per. Et de tenore sententiæ scribit. l. Actorum. ff. de re iudi. & in omni materia. l. vt responsum. C. de transa. & ibi Doct. & l. precibus. de impub. l. vna. §. sed & quis. ibi, necessarium & consensaneum effectum huius scripturæ obseruari. C. de lat. lib. vol. cap. cum venisset. & ibi Fel. in 2. not. de resti. b. Sexcentas ad allegationes cumulaui in rubr. quid sit inuestitio. in meo. vol. sed hæc sufficiant de tenore, vno tenore scripta.

*De approbatione conuentorum per
Lateranen. Concilium
facta.*

Concilium Lateranen. est multiplex, sed de duplici loquuntur maximè iura canonica. Primum fuit celebratum tempore Alex. tertii. anno domini 1176. seu circa, de quo sæpius fit in iure mentio. vt in e. Iudei. cum seq. de Iudeis. & in c. non minus. de immun. eccl. c. dilectus. & c. 2. de concess. preb. c. prohibemus. de deci. lo. Andr. in c. cum apostolica. col. penult. de his que fiunt à prel. Auffer. in decis. Tholosa. q. 439. Alterum verò tempore Innocentii III. anno 1215. & istud vocant iura generale. c. de multa & seq. de preb. lo. Andr. in c. nemo col. 2. de elect. in 6. & in c. penult. col. 2. de decimis. Cardinal. in c. fin. de capellis. monach. Soci. cons. 297. viso priuilegio. col. 2. vers. in 2. vol. & c. aduersus. de immunitate eccl. c. ne pro defectu. de electio. Et eo puto dici generale, licet omnia alia fuerint generalia. & Lateranen. vocat generale Papa in c. si. de capel. monach. vbi gloss. sed istud per excellentiam, nam fuit valde vniuersale. ¶ quia in eo interfuerunt Patriarchæ Hierosolymitanus & Constantinopolitanus, Metropolitani septuaginta, Episcopi quadringenti duodecim, Abates & priores conuentuales octingenti, Græci & Romani imperii legati, regum verò Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri oratores, & sic valde fuit generale teste Platina in vita Alexandri ter-

*Tenor est
inspicien-
dus.*

*Concilium
Lateran.
est multi-
plex, &
quare sic
vocetur.*

*Generale
concilium
quid &
quare vo-
cetur.*

iii, & Floren. in 3. parte chronice. titul. 17. cap. 1. §. 10.

Aliud est concilium Lateranen. de quo hic habetur mentio, quod ideo dicitur, quia in ecclesia beati Ioannis Lateran. Romæ fuit factum, & eo dicta est illa ecclesia Lateranen. quasi latens Rana. nam rana quam vomuit Nero intra illam ecclesiam, statim latuit, nec potuit amplius conspici, vt legitur in actis sanctorum Petri & Pauli, hoc ex Albert. mutuatus sum in dictio. in verbo, Lateran. & puto diabolus cor tyranni Neronis fuisse ingressum, & quem postea sic euomisset in ranæ specie.

Vel Lateranen. dicta est, quia Lateranen. nobilissimæ gentis in ædibus constructa sit. Vel à familia Lateranorum cuius testis Pomponio Leto de magist. Roma.

Leo a Episcopus b seruus c seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam sacro approbante concilio, diuina disponente d clementia, per quam reges regnant, & principes imperant, in eminenti apostolatus specula, & supergentes & regnauerunt, licet imparibus constituti animo reuoluentes, quod & si ea quæ pro salubri & quieto regimine regnorum, & ad pacem & iustitiam populorum perpetua eorundem Regnorum stabilitate Regibus, præsertim de fide Catholica, & de republica Christiana, & apostolica sede benemeritis e laudabili & prouida nostra ordi-

a LEO) Hic dicit Ioan. Dayma, quod si Nomen/alius à Papa scribat vniuersis, non unum an quis debet nomen suum præmittere: quia præmittat eius literæ: ad maiorem peruenire possent, citat. Ioan. And. in proemio, lib. 6. in lectura. Sed cum in temporalibus rex Franciæ non